

23
GODINE

9. jun 1997 - 9. jun 2020.

Danas

NE-SLUŽBENI GLASNIK

TAJKUNSKIH MEDIJA

LAŽNE VESTI & EKONOMIJA,
EKONOMIJA LAŽNIH VESTI

Kad su cvetala obećanja

Piše: Biljana Stepanović

Strane VIII i IX

NOVINARI-METE:

STEVAN DOJČINOVIĆ (KRIK):

„Služba” prati, tabloidi hajkaju

Strana X

DUGI HOD U ISTO, U DEVEDESETE

Takoreći na današnji dan

Piše: Gordana Suša

Strane II i III

NAJBOLJI SAMO OSTAJU! Bez posla

Novinari ne smeju da stave šal

Piše: Veljko Lalić

Strana V

TEŽAK KAMEN KROZ UZAN LEVAK

Koliko dobacuje istina

Piše: Slobodan Georgiev

Strana III

IZMEĐU UREĐIVAČKIH I VLASNIČKIH
PRAVA I (OVAKVE) DRŽAVE

Načelno, u minskom polju

Piše: Vesna Mališić

Strana IV

U načelu na tarabi, u pojedinostima - pa šta?

Piše:
Božidar
Andrejić

CR(V)ENI TAČKA

Prekosutra je jedan u seriji četvrtaka. Crni dan za vrhove vlasti i njihove kabinete. Tada izlaze bgd-nedeljnici, ovaj, pak, slavljenik dnevno. Svi oni ih ispunjavaju strepnjom - reče to premijerka, kanda i predsednik, pa i njegova savetnica za štampu. Prepadaju ih besomučnom kritikom. Njih, obvikle na umilni slavujski poj bgd-tabloida, na njihovu objektivnost i poštovanja dostojnu ljudsku i žurnalističku profesionalnost.

I, taj strah se odagnava i razblažuje popisom osamnaestak medija, a biva i više, što ga je baš pomenuta savetnica priložila kao dokaz neslućene medijske slobode, koje su naravno uzor svetlu. A mogu se dokazati i svakodnevnim porukama da je Srbija na svakom grafikonu uspeha u vrhu svega. Kao i empirijskim istraživanjem. Kakvo je, primerice, ono REM-a da u predizbornim furtutmama minutaža pojavljivanja opozicije na televizijama daleko nadmašuje sekundičice (kojima, uzgred, neki bogato i trguju, ubijajući tako srpsku sirotinju) obraćanja predstavnika vlasti i vladajućih partija. Na šta se oni i ne žale, budući da imaju gledanost ne samo na ringlama bo-

ljih šporeta, već izgleda daleko više i na „smederevcima”.

Čudno je, međutim, zašto onda pomenuti „slavuj” postaju zločesti, pa zagrakću na svaki kolegijalni medij sa onog savetničkog spiska. I „šire”. I to kad god ovi „popisani” (zli jezici kažu, nanišanjani kako se srpsko-balkanski izgovara „targetirani”) i ozvaničeni kao ogledala slobode ispolje tu nezavisnost, profesionalnost i druge „epitete” što kapljичno nestaju i iz rečnika. Kao da ih - nema. Te im tepa - tajkunski mediji. Logična pomisao je - to je zato da se ne uobrazе.

Ništa od toga - sve gore rečeno je „perverzna inverzija”. Čini mi se da je tako nešto - ko će to popamtiti kad ne prestaje da pijačarski priča, izgovorio baš Vučić - koji bi lako mogao

biti i predsednik da mu se „tako 'oće” - objašnjavajući nečiju ili, možda, baš svoju jezičku bravuru.

Nije zainat, nego, baš ta formulacija dobro objašnjava ono osnovno što se s medijima (i o njima) ovde dešava. Pervertirana inverzija: postoji, načelno, kao, kao bojagi, kakvatakva moderna, EU-normativa za mahanje pred svetom. Ali u stvarnosti je nema. Obično ima neku rupu, ili nema - podzakonski akt! Ima važnost narodne: i na tarabi piše. Što je važnije, i „mahači” i hvalisavci neslućenom slobodom štampe to znaju. Ali, malo im je, pa dodaju amandman - pa šta?

U prilog ovoj tezi, u ovom „glasniku”, na ovaj Danasdan, bolje govore kolege. Hvala im!

PREDSEDNIČE, U KAKVOM SE OGLEDALU OGLEDAŠ

Paulina Ades Mevel,
portparolka
Reportera
bez granica

Da li se Vučiću sviđa šta vidi u tabloidima

„Srbija je postala zemlja u kojoj je često opasno biti novinar”

DUGI HOD U ISTO, U DEVEDESETE

Takoreći na današnji dan

Predsednik tadašnje Vlade Mirko Marjanović, poput današnje Ane Brnabić, prozivao je opoziciju i novinare da „sve što su uradili i što čine pokazuje da su potpuni izdajnici, strani plaćenici, ubice i kriminalci“

Piše: Gordana Suša

Tih devedesetih godina govorilo se da liče na tridesete! Danas, dvadesetih ovog veka, da liče na devedesete! Tih godina su bili na vlasti ovi koji su danas! Svih pomenutih godina, s izuzetkom kratkog demokratskog „tajm-auta“ posle Petog oktobra, kada su usvojeni novi zakoni o informisanju i elektronskim medijima i udareni temelji nezavisnim institucijama (RRA, Agencija za borbu protiv korupcije, Poverenik za informacije od javnog značaja, Zaštitnik građana...), rad sedme sile je iziskivao veliki napor za opstanak između profesije, represije, ometanja, gušenja i gašenja medija.

Srbija jeste zemlja ubrzane istorije u kojoj se za jednu deceniju krajem prošlog veka desilo ono što se u normalnim zemljama nije dogodilo ni za sto godina. Problem je što je to ubrzanje uglavnom išlo mimo sveta, u suprotnom pravcu, pa je umesto priključenja, uglavnom bilo isključenje, ratovi, sankcije, hiperinflacija, bombardovanje, vanredna stanja kao deo redovnosti... Rad nezavisnih medija i novinara u takvim okolnostima uvek je nosio visoku dozu rizika, neki su zauvek uništeni i nestali, neki su promenili modus operandi, neki, da li zbog prinude, straha, komocije, pristali na ulizištvo i podaništvo, a

neki, kao Danas, više od dve decenije odolevaju takvim izazovima. Neravnotežna borba s povlašćenim paradržavnim medijima za opstanak na tržištu, u pisanoj i digitalnoj javnosti, košta mnogih odricanja, a to najbolje znaju novinari i urednici jedinog dnevnog lista koji se odupire pritiscima danas kao pre dvadeset i tri godine, kada je „usmrćena“ „Borba“, „Naša Borba“, raščerečen „Dnevni telegraf“, zabranjeno štampanje „Evropljanina“, pa je i najduže otporan B92 završio kao bež na jednom kanalu provladine Prve...

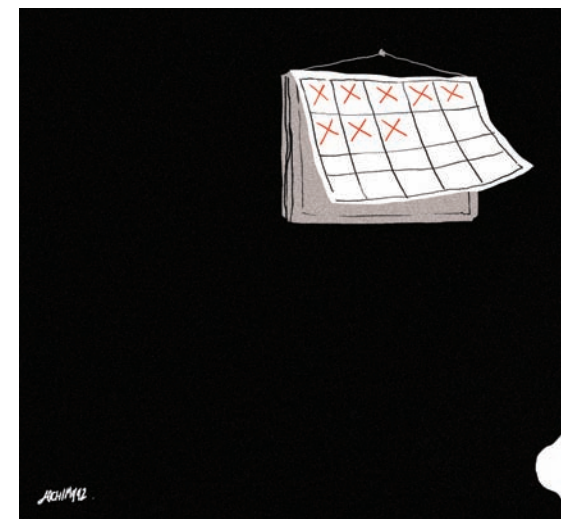
Takoreći na današnji dan važi ista meta isto odstojanje kao pre dvadeset i kusur godina! Crno-crvena koalicija na vlasti (mladuhni Aleksandar Vučić bio je ministar informisanja) nezakonitim kaznama po inkvizitorskom zakonu o informisanju i principu spaljivanja vesti, bez prava na žalbu, uništavala je neposlušne medije enormnim finansijskim kaznama, danas ih uništava uskraćivanjem obavezne državne pomoći koju dodeljuje svojim tabloidnim prijateljima, što je u suprotnosti sa ovom demokratskom idejom koja bi trebalo da podstiče neprofitna istraživanja od javnog značaja!

Najveću cenu, životom, platio je Slavko Ćuruvija, koga je ubila takva država, a najčešće finansijski bio je kažnjavan list Danas. Tog meseca maja, takoreći na današnji dan 2000. godine uhapšeno je 40 medijskih poslanika! Većina je u policijskim stanicama provela po nekoliko sati, ispitivani su o svom radu, a na dan protesta opozicije u Požarevcu, koja je tada bila ujedinjena međusobno, sa građanima, sa studentima i nevladinim organizacijama, „Otpor“ je najpoznatija,

privedeno je 25 novinara, snimatelja i foto-reportera. Dan ranije uhapšen je dopisnik lista Danas i agencije Frans pres iz Kraljeva, Miroslav Filipović, pod sumnjom da se bavio špijunažom i lažnim vestima. Nezavisno udruženje novinara zahtevalo je njegovo oslobađanje upozoravajući vlast da je Filipović sve svoje tekstove objavljivao i potpisivao imenom i prezimenom, što špijuni ne rade... Novinare Danasa Bojana Tončića, Natašu Bogović kao i Momčila Veljkovića policija je privela šest sati posle Filipovića, naest minuta pre ponoći, bez pismenog ovlašćenja a navodno zbog provere identiteta... Miroljubu Arsiću, koji je ležao bolestan u kući, pretili su telefonom, i priveli ga deset dana kasnije kada je uhapšen Nebojša Ristić, urednik TV Soko, zbog deljenja letaka „Otpora“ i osuđen na godinu dana zatvora!

Pripadnici MUP Srbije, u noći između 16. i 17. maja, nešto posle dva sata, zaposeli su prostorije nepoćudnog RTV Studija B, urbanog Radio B-92, ANEMA, Radio Indexa, u palati „Beograd“. U istoj zgradi blokirali su redakciju dnevnog lista „Blic“, a sat kasnije policija je upala u prostorije TV Mladenovac i ugasila predajnik. Pa je usledilo gašenje RTV Pančevo...

Zaključak Vlade o tome potpisali su i danas vidljivi akteri javne scene, Vojislav Šešelj i Milovan Bojić! Obrazloženja ista ili veoma slična kao danas. „Kada je Studio B, nažalost, postao deo dnevne mašinerije NATO i kada smo sa te strane čuli pozive na opšte nasilje i ubistva, Vlada je morala da interveniše.“ (Nikola Šainović). Predsednik tadašnje Vlade Mirko Marjanović, poput današnje Ane Brnabić, prozivao je opoziciju i novinare da „sve što su uradili i što čine po-

kazuje da su potpuni izdajnici, strani plaćenici, ubice i kriminalci i zato njima ne može biti mesto u jedinstvenom frontu odbrane, obnove i razvoja“.

Tog trinaestog maja, zgsnutim napadima na političke oponente priključuje se predsednik Skupštine Srbije, Dragan Tomić, i u listu „Politika“ u direktnu vezu dovodi pokret Otpor sa italijanskim Crvenim brigadama, insinuirajući da je lider Demokratske stranke bio u njima. Stara reč fašizam ulazi u upotrebu tada kao što se olako upotrebljava i sada. „Zatvorena pesnica je simbol da se sakrije fašistoidnost ili neofašizam“, penio je Tomić! „To je teroristička organizacija koja se sprema za terorističko angažovanje...“

Osnovni diskurs u totalitarnom društvu zacrtao je, kako dolikuje, glavni, Slobodan Milošević govorom na Dan pobe, trpajući opoziciju, medije i studente u istu vreću „krvavih saveznika“ kao malih sluga velikom okupatoru i fašističkoj nemani! Tada su se ustanovili i do danas „odomačili“ izrazi za političke neistomišljenike strani plaćenik, izdajnik, natolokator, soroševac... Ti, dakle državnim diktatom imenovani teroristi izveli su najveći nenasilni protest i smenu vladara, sa stoti-

Da li su eksperti plaćeni najamnici

Piše: Gajko Božović

Jedna reč je nestala iz našeg rečnika. To je reč nezavisnost. Jezik ukazuje na stanje stvari u svetu. Promene u jeziku upućuju na promene koje su se već dogodile u stvarnom svetu, pa potom i u našem jezičkom osećanju. Kada neke reči upotrebljavamo, to samo znači da su nam neophodne kako bismo izrazili stvari u koje verujemo i stvari koje smatramo važnim, događaje koje izdvajamo, okolnosti i procese u kojima vidimo suštinske sadržaje našeg života. Kada neke reči ne koristimo, onda je to zbog toga što nam nisu potrebne, jer više ne izražavaju svakodnevicu našeg iskustva, ili pak imamo neke druge razloge da ih prećutkujemo.

Pre samo nekoliko godina nezavisnost je bila česta reč i mnogi su želeli da budu dovedeni u vezu s njom, a u decenijama pre toga bez te reči nisu se mogle objasniti čitave profesije i oblasti iskustva. Razlozi su jednostavni: bilo je više nezavisnih ljudi i bilo je više nezavisnosti, dok su nezavisnost i autorizovani pogled na stvarnost bili više cenjeni od uključenosti u društvene, ekonomske ili političke trendove. Izbor je jednostavan: teško je biti nezavisan bez rizika, a ako rizikujete, onda svakako niste deo trendova u društvu spektakla i u društvu numerički iskazivog uspeha.

Nestanku nezavisnosti iz jezika prethodilo je širenje ideje da je nezavisnost nemo-

guća, jer je sve u nekoj vezi, svi su povezani i umreženi, iza svakog stava stoji neka moć, neki interes ili neki drugi funkcionalni razlog. Individualna i socijalna nezavisnost se tako krunila u opštoj konfuziji sumnjičenja i osporavanja. To je učinilo da čitav javni prostor bude ispunjen osumnjičenim ljudima i institucijama, što je uvek idealna situacija za demagoge. U doba populizma takva prilika nije mogla ostati neiskorišćena.

Uopredo s nestankom nezavisnosti, još jedna mantra dobila je na snazi: „Svi su isti.“ Nastala u političkoj ravni, ona se ubrzo proširila na sve delove društva kako bi označila da je sve isto i da su sve razlike poništene. Ako je sve isto, ravnodušnost je prirodan odgovor i pojedinaca i celog društva. Ako su svi isti, onda su, zapravo, svi nikakvi, pa je nemoguće tražiti razlike i razmišljati o promeni u društvu koje se našlo pred nemogućim izborom.

Dve oblasti su ostale posebno pogođene gubitkom autoriteta nezavisnosti. Jedno su mediji, drugo su intelektualci. Ključnu cenu platilo je društvo koje je ostalo bez proverljivih činjenica, kritičkog mišljenja i javnog mnjenja.

Intelektualci bez nezavisnosti mogu biti vrhunski stručnjaci u svojoj oblasti, ali ne mogu biti pokretačka snaga društva, što su u evropskoj istoriji bili od doba prosvetljenosti. Intelektualac bez nezavisnosti jeste ekspert

NEZAVISNOST NIJE PROFESIJA

Teško je biti nezavisan bez rizika, a ako rizikujete, onda svakako niste deo trendova u društvu spektakla i u društvu numerički iskazivog uspeha

koji samo radi svoj posao, nezavisno od toga za koga to čini i s kojim posledicama po sopstveni ugled i po javno dobro. Obrazovani najamnik bez ikakvog kritičkog mišljenja utemeljenog u sopstvenoj profesiji.

Ako su intelektualce u javnom prostoru zamenili eksperti, nezavisne medije su zamenili tabloidi čija uloga više nije da zadovoljavaju voajerske strasti i prenose tračeve nego da oblikuju društvenu stvarnost i poželjne političke tokove. Odustajući od nezavisnosti, mediji su postali oglasni prostor političke ili ekonomske moći, ako se ta moć više uopšte razlikuje. U njima se mogu pratiti obeležene reklame i medijski sadržaji koji su takođe propaganda, ali jednostavno nisu tako obeleženi.

Nikada u svojoj istoriji mediji nisu bili izloženi većim rizicima i manjem poverenju. Uzroci rizika proističu iz smanjenog informativnog, kulturnog i saznavnog uticaja, jer su u najvećem broju slučajeva mediji samo oruđe propagande. Poverenje nije opalo samo na strani gledalaca ili čitalaca, više ni sami mediji najčešće nemaju poverenja u vlastitu snagu i ulogu. Otuda politička moć suvereno vlada medijima, a mediji otvaraju prostor za političku propagandu a ne za činjenice i iskustva stvarnosti.

Glavni prigovor ideji nezavisnosti medija sadržan je u činjenici da svaki medij ima vlasnika. Vlasništvo, međutim, nije sporno,

premda u mnogim medijima uopšte nije jasno. Bili stvarni ili prikriveni, vlasnici nemaju samo prava nego i obaveze. Tako je i u drugim oblastima, tako je još i više u medijima. I urednici i novinari imaju svoje strasti i uverenja, pa apsolutna nepristrasnost nije moguća. Ni to nije problem sve dok činjenice ostaju van spora, a mediji izraz društvenih i političkih razlika. Kada mediji ne izražavaju razlike koje postoje u jednom društvu, onda oni ne samo da gube nezavisnost već i postaju slepi za činjenice.

Ma koliko bila subverzivna i podrazumevala skupu cenu, nezavisnost je i danas moguća. Ona pokazuje da ljudi nemaju samo interese nego i odgovornost, da žele da žive a ne samo da preživljavaju, da budu u miru sa sobom a ne u strahu pred bilo kojim gospodarom. Ta nezavisnost, više od ičeg drugog, ne temelji se u društvenoj poželjnosti ili u političkom dopuštenju, u dobronamernom ali potrošnom entuzijazmu, pa čak ni u ljudskim vrlinama, koliko u profesionalnosti. Nezavisnost je odluka da se izaberu pravila profesije, a ne pravila podaništva, lično samopostovanje, a ne kratkoročni interesi. Da bi drugi verovali medijima, mediji moraju da poveruju u ono što rade. Nezavisnost svakako nije profesija, ali nijedna profesija ne može bez vlastite nezavisnosti.

Autor je pisac i glavni urednik Izdavačke kuće Arhipelag

Ilustracija: Jelena Jačimović

Koliko dobacuje istina

Mediji su nemoćni u sistemu u kome institucije nemaju ni trunku hrabrosti i integriteta da na osnovu kredibilnih nalaza urade ono što je njihov deo posla

Piše: Slobodan Georgiev

Čemu služi novinarstvo i čemu novinarstvo služi u Srbiji, te koliko je njegov uticaj, pitam se i danas dok pokušavam da odgovorim na molbu kolega iz Danasa da za njihov specijalni broj povodom 23. rođendana napišem nekoliko paragrafa o tome.

nama hiljada ljudi na ulicama... Zato današnja vlast, sada kao onda, blati taj datum, blati medije koji istrajavaju a među njima je i Danas. Zato i ovaj „kroki“ podsećanja na takoreći iste dane koji malo predugo traju!

Autorka je bivša predsednica NUNS-a i bivša članica Saveta RRA

TENDENCIOZNA PITANJA

MILAN ĆULIBRK (NIN): NE ZOVU NAS, ŠTEDE IMPULSE

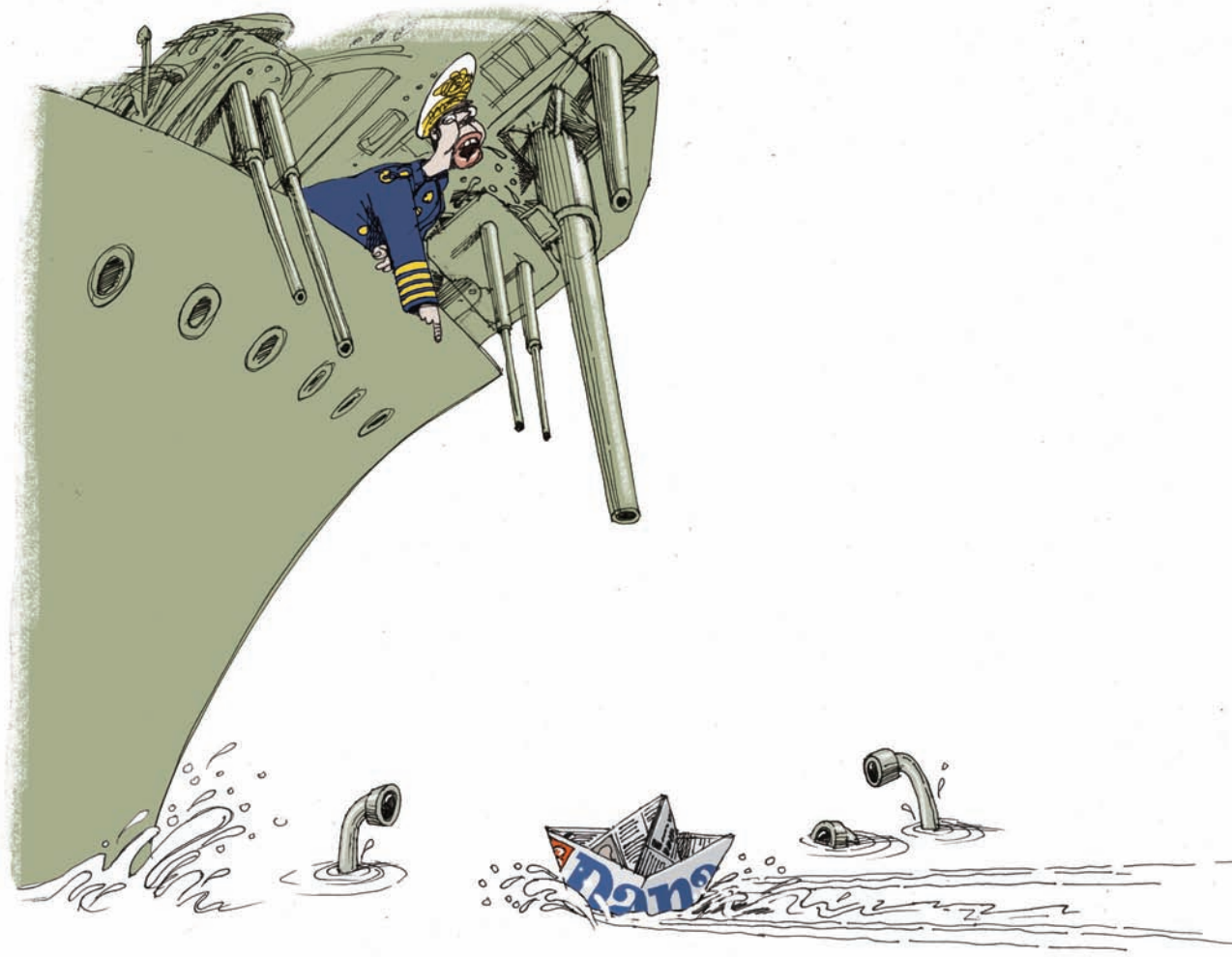
D: Pretpostavlja se da NIN ne trpi oskudicu i nema logističke teškoće (putovanja, fotografije itd.), pa pomaže li vam to da se lakše nosite sa pritiscima za koje

znamo? Ili, neke i ne znamo?

• Nas muče iste muke kao i druge medije koji poštuju profesionalne standarde. Ali to izgleda, s druge strane, jača otpornost na sve vrste pritiska, naročito finansijske. Prošlog meseca nam je prosek pokvarila jedna banka koja se oglašila u poslednjem majskom broju tako da smo ipak imali jedan plaćeni oglas. Ne mogu da grešim dušu i da se žalim na otvorene političke pritiske, jer nas u NIN-u niko ne zove. Izgleda da su od nas svi odavno digli ruke. Ili znaju da njihovi pozivi ne bi ništa promenili pa da džabe ne troše impulse.

D: Imate li utisak da je uređivačka politika vašeg magazina „jača“ i „oštrija“ od odjeka koji ima u najširoj javnosti i oštećenom i rasfronclanom javnom mnjenju i osećate li rizik da se obraćate manje-više istomišljenicima, ili..?

• Uvek kad pomislim tako nešto stvarnost me razuveri jer se pokazalo da nas baš pažljivo čitaju i predstavnici vlasti. Čak i oni koji javno pričaju da ne čitaju NIN. Koliko puta su samo, već sredom, dan pre naših redovnih čitalaca, ono što piše u novom broju komentarisali predsednik, premijer, ministri ili bar poslanici SNS. Nije li to dokaz da ne pišemo samo za istomišljenike? Uz to spadam u urednike koji nastoje da uvek imaju i „drugu stranu“ i ako nje nema u NIN-u, onda je to najčešće zato što to ta „druga strana“ ne želi. Evo, na primer, premijerka Ana Brnabić mi je lično na Kopaonik biznis forumu rekla da će dati intervju za NIN. I - ništa. Rekla pa porekla! Ali je obećala da će svaki put u Brisel nositi NIN kao dokaz slobode štampe u Srbiji. Nije li i to dokaz da ne pišemo samo za istomišljenike. Na stranu što znam pouzdano da se često ono što pišemo ne sviđa ni nekima iz opozicije. Pa jedan opozicioni lider je čak javno pozivao da se ne kupuje NIN. Srećom, naši čitaoci misle svojom glavom i na njih niko ne može da utiče. U tom smislu smo „politički istomišljenici“ jer ni na nas političari, svejedno da li su vlast ili opozicija, ne mogu da utiču. Ali, znam da svi čitaju, a mnogi se i nerviraju, jer istina ume ponekad da boli. Pogotovo kad su okruženi ljudima koji ih samo tapšu po ramenu i ne bi da rizikuju da se naljute ako im kažu šta stvarno misle. B. A.

Karikatura: Dušan Petričić

Mi koji verujemo da se novinarstvom bavimo zbog javnog interesa i zbog toga što ne znamo ništa drugo da radimo bolje, vodimo se načelom traganja za istinom i smislom, ma koliko to zvučalo uopšteno i neobavezujuće. Traganje za istinom i pokušaj da se ljudima oko sebe objasni šta se dešava ne bi li se oni na najbolji mogući način snašli u svetu u kome žive.

Iz ovoga može da sledi da novinarstvo ima jasno određenu funkciju u ljudskoj zajednici. Ono je oruđe koje ljudi koriste da bi mogli da razumeju pojave, ono je sredstvo koje ljudima pomaže da donesu odluke.

Dakle, novinarstvo je novinarstvo onda kada ima uticaj, kada uspeva da bude nešto više od pukog digitalnog ili štampanog zapisa.

TEŽAK KAMEN KROZ UZAN LEVAK

U nekoliko godina unazad, radeći u BIRN Srbija (13 godina) trudio sam se sa kolegama da pravim sadržaj koji bi trebalo da ostvari neki uticaj i da ljudima u Srbiji i regionu otkrije neke stvari koje moćni ljudi žele da sakriju ne bi li ostvarili svoje ekonomske i političke interese.

Koliko smo u tome uspevali trebalo bi da kažu drugi, ali ja mogu da tvrdim da smo uvek dali sve od sebe i borili se svim silama, svim onim što znamo i imamo od resursa, da priče koje objavujemo budu utemeljene na činjenicama i svedočenjima autentičnih i kredibilnih izvora.

Jedna i verovatno najveća priča tog tipa bio je „Slučaj Krušik“, poslednjih meseci van fokusa javnosti, ali jedna od priča koje su „najduže“ trajale i koje su obeležile drugu polovinu 2019. godine.

Međutim, skoro sve u vezi sa tim „skandalom“ BIRN je objavio već krajem 2018. godine na osnovu dokumentacije koju je dobio od „uzbunjivača“, ali nikakve reakcije ni države ni javnosti tada nije bilo. Dakle, krajem oktobra i početkom novembra 2018. godine javnost je imala „crno na belo“ sve o tome šta radi otac ministra policije koji je u to vreme bio na mestu direktora jednog od sektora u Telekomu Srbija.

sežnu istragu na okolnosti trgovine uticajem i drugih zloupotreba.

Od toga, kao što svi znamo, nije bilo ništa, naprotiv: sistem pravosuđa i bezbednosne agencije usmerili su svoje interesovanje ka otkrivanju izvora, uzbunjivača i naš Aleksandar Obradović iz Valjeva bio je uhapšen i držan u pritvoru u Beogradu sve dok javnost za to nije saznala i pobunila se.

Jedna velika priča dobila je svog pravog junaka, čoveka koji nije pristao da ne vidi ono što se dešava u firmi u kojoj je radio i koji je verovao u snagu medija. Mediji, nasuprot tome, pokazali su da su nedovoljno jaki. Javnost se izborila da Obradović ne trune u zatvoru, ali od same priče o korupciji nije bilo ništa, jer su institucije zatajile.

Takav ishod nas vraća na pitanje: koliki je domet tog i takvog novinarstva i svima je jasno da nije dovoljan. A ja ću vam reći zbog čega. Mediji ne vode istrage. Mediji ne privode osumnjičene. Mediji ne pišu optužnice, mediji ne vode sudske postupke i mediji ne presuđuju.

Mediji se trude da obelodane istinu o nekom događaju, da podignu težak kamen, sklone ga i pokažu šta se ispod njega krije. Mediji su nemoćni u sistemu u kome institucije nemaju ni trunku hrabrosti i integriteta da na

Priča pokazuje da je otac ministra uključen u trgovinu oružjem i da dobija oružje po povlašćenim cenama. Da Krušik vodi čovek koji je za vreme svog mandata značajno uvećao svoju imovinu. Da je ministar policije morao da zna da se njegov otac bavi i tim poslom.

Ali, ništa se nije dogodilo sve do trenutka kada je tu priču objavila bugarska novinarka na engleskom jeziku koja je „optužila“ Srbiju da prodaje oružje Jemenu, u kome besni građanski rat.

Ona javnost u Srbiji koja se ne informiše preko najvećih TV stanica i novina sa najvećim tiražom zna i jasno joj je da Nebojša Stefanović nije mogao da ostane na mestu ministra, da je kredibilitet predsednika Srbije narušen i da bi tužilaštvo moglo da pokrene op-

osnovu kredibilnih nalaza urade ono što je njihov deo posla, ono što je njihova funkcija u deklarativno demokratskom društvu.

Zakoni su suspendovani, institucije su blokirane.

U takvom poretku mediji koji rade profesionalno su višak i incident i kada je tako, a tako je danas u Srbiji, laka su meta moćnih. Medije ne morate da gasite, novinare ne morate nužno da eliminišete: dovoljno je da im uzmete glas i to je kraj.

Kada će biti drugačije, kada će sloboda izražavanja biti nešto što se ceni? Onda kada to bude preduslov za postojanje ove zajednice. Sada i danas, Srbija je daleko od takvog društva.

Autor je programski koordinator BIRN-a

U TROUGLU IZMEĐU UREĐIVAČKIH
I VLASNIČKIH PRAVA I (OVAKVE) DRŽAVE

Načelno, u minskom polju

Vlasnici, urednici i političari odavno su se našli na istom zadatku - podupiranja političke moći aktuelnih režima

Piše: Vesna Mališić

Načelno, uređivačka politika medijskih kuća morala bi da bude nezavisna od vlasnika medija i od političkih garnitura na vlasti.

Načelno, nezavisnost uređivačkih kolegijuma je poželjno naglasiti u medijskoj regulativi, a pravna regulativa trebalo bi da je tretira kao deo koncepta slobodnog informisanja, koga afirmišu Ustav i glavni medijski zakoni.

Načelno, uređivačka prava trebalo bi dodatno da budu zaštićena opštim zakonskim normama i statutima pojedinačnih medijskih organizacija.

Načelno, mogli bi i medijski zakoni da propišu obavezu vrlo preciznog utvrđivanja odnosa između vlasnika i novinarske redakcije kako bi se jasno znala prava obe strane u sferi profesionalnih kompetencija.

Načelno, bilo bi važno da postoji jasan dogovor medija sa vlasnicima o kodeksu ponašanja u vezi sa uređivačkom nezavisnošću. Jer, načelno, demokratski je standard da se vlasnici medija, ili bože-me-sačuvaj političke garniture na vlasti, ne upliću u uređivačke politike.

Načelno, tako je to već sedamdesetak godina, od kada je posle Drugog svetskog rata u Americi nastala doktrina o društvenoj odgovornosti štampe i od kada je u demokratskom svetu raščišćena dilema da li vlasnici medija mogu da utiču na uređivačke odluke. Pa su se, još onda, načelno, složili da vlasnici brinu o poslovnoj politici, a novinarski kolegijumi o uređivačkoj.

Načelno i u Srbiji bi moglo da bude tako. Ali, nije!

Medijskim vlasnicima uglavnom ne pada na pamet da definišu oblast profesionalne novinarske autonomije. A zašto bi to i radili kad je njihov interes upravo da utiču na medijske sadržaje. I to rade bez ikakvog otpora uredničkih timova. Vlasnici, urednici i političari odavno su se našli na istom zadatku, podupiranja političke moći aktuelnih režima. Jer, srpski

mediji su socijalizovani u atmosferi podaništva i servilnosti, uz fine radove tajne države koja je ponekad usmeravala procese u njima. Stasavali su kao udarnici proizvodnje laži,

brutalno satanizujući i kriminalizujući neistomišljenike političara kojima su na usluzi. Sigurni samo kad su u velikoj blizini s političarima koji su ih do krajnje mere izdržljivosti instrumentalizovali. Nisu uspjeli da se izbore za regulisano vlasništvo ni za transparentno poslovanje, ni za materijalni položaj svojih novinara. Prekarni rad učinio je da su svi lako zamenjivi, zbog čega mnogi postaju sve poslušniji. Pritisak za povećanjem tiraža, i cunami senzacionalizma, pretvorili su mnoge medije u političke, policijske pa i kriminalne dostavne službe, gde su anonimni izvori postali glavni i neupitni, u kojima se krše ljudska prava, gazi dostojanstvo i uništava profesionalna i ljudska reputacija.

To je ram za sliku srpskog medijskog prostora u kome tržimo stazicu kojom bi trebalo da stignemo do uređivačke nezavisnosti - između vlasničkih prava i države. I ima li uopšte u atmosferi u kojoj su presečene veze između etike i novinarstva jer su se u medijima našli ljudi koji ne zaslužuju da budu u javnom polju, a dominiraju politički pritisci i zavisnost od finansijskih centara moći, uopšte smisla da govorimo o oazama u kojima, uprkos okolnostima, postoji mogućnost za načelne standarde s početka teksta. I da li činjenica da je nedeljnik NIN nezavisan u svojoj uređivačkoj politici, u koju se ne meša vlasnik kompanije, i koja je na pristojnoj i bezbednoj udaljenosti od države i politike, nešto menja u opštoj medijskoj slici? Kad u Srbiji zakoni, kodeksi i strategije nisu brana da se uspostavlja zajednički, nasilnički, vlasničko-medijsko-politički poduhvati čiji je glavni zadatak da obezbeđuju podršku aktuelnom režimu i budu toljaga koja udara po svima koji bi da je ugroze. Naravno da ne menja, osim što ostavlja gorak ukus osećanja da na primer NIN drži glavu iznad vode samo zato da bi vlast mogla, kad stignu kritike iz sveta za gaženje slobode medija, da pokazuje prstom da ima i onih koji je u Srbiji kritikuju. Ali, cena takve pozicije za redakcije je veoma velika. I nju znaju svi oni sa spiska osamnaest nezavisnih štampanih medija i por-

Karikatura: Muhamed Đerlek

tala koje je u jednoj televizijskoj emisiji poređala savetnica za medije predsednika Aleksandra Vučića, žaleći se kako joj se četvrtkom, kad izlaze nedeljnici, ne ustaje iz kreveta.

Vlasnici, naravno, očekuju od redakcije da nađe način i preživi na tržištu. A NIN nema reklame, njima su počašćeni poslušni jer ne postoji zakon o reklamiranju koji bi sprečio diskriminaciju medija. A verovatno ni najbolji zakoni ne bi sprečili vlasti da podignu komercijalnu rampu za neposlušne. U NIN-u nema izjava i intervju sa predstavnicima vladajućih stranaka. Njima je zabranjeno da odgovaraju na naše pozive. Jedan predstavnik vlasti koga sam sreća u pozorištu i pitala zašto ne daje intervju za NIN, rekao mi je: Što da govorim kad ne mogu da kažem! Zato oni idu u medijske sigurne kuće u kojima nema pitanja iznenađenja. Tamo gde vlasnik utvrđuje meru poslušnosti i servilnosti uređivačke politike. NIN nema donacija i nema dotacija. Sami smo na tržištu - sa svojim tekstovima i svojim čitaocima. I sa vlašću koja ima milion načina da nam zagorča život. I ne propušta nijedan.

Tako je osveta zbog serije tekstova o trgovini oružja u koju je umešan otac ministra policije stigla u vidu nezapamćene hajke na NIN zbog naslovne strane na kojoj je Vučić na sajmu naoružanja. Nije zabeleženo da se u toku nekoliko sati podigne kompletna borbena gotovost vlasti - poslanici, ministri, analitičari i konačno sam predsednik države sa optužbom da NIN poziva na njegovo ubistvo. Vlasnik NIN-a, koji je u Nemačkoj, tražio je objašnjenje i prevod teksta. I to je bilo sve. Odluka da se naslovna strana zameni belom, i da pet narednih brojeva takođe izade sa opominjućom prazninom, bila je odluka kolegijuma i redakcije kao protest zbog napada najviših funkcionera vlasti na slobodu izražavanja.

Snaga i otpornost medijskih kolektiva zavisi mnogo od integriteta njegovih članova. On se izostrava, naravno, svaki put kad se brani profesionalna autonomija. U odnosu na vlasnika i u odnosu na vlast. Ali pre svega u odnosu na istinu.

Autorka je zamenica glavnog i odgovornog urednika nedeljnika NIN

TENDENCIOZNA PITANJA

NADEŽDA GAĆE:
PRITISCI U FORMI „SAVETA“

Da li i kako materijalne nedaće Novog magazina utiču na rad i sprovođenje uređivačkog koncepta i koliko se to „sabira“ sa uobičajenim pritiscima na profesionalne medije? A ima li nekih pritisaka na vas koji ne važe za druge medije?

- Najpre, redakcija Novog magazina čestita Danasu 23 godine izlaska i da izlazi, ne još toliko, već - neugasivo.

Tema finansijskog uspeha, odnosno neuspeha nije u vezi sa pritiscima, iako verujem da je ranjivost medija koji se bore za preživljavanje

uvećana. Novi magazin je napravljen sa jasnim konceptom da se zalaže za proevropsku, demokratsku, ekonomski jaku Srbiju. Želeli smo to isto i sebi: da doživimo Srbiju u EU ali i da zaposleni pristojno žive od svog rada. Put Srbije ka EU je, očito, trnovit, objektivne i subjektivne prepreke su velike tako da je jasno što to sporije ide, ali mi smo uvereni da i u datim okolnostima može brže i snažnije i na tome u svim tekstovima insistiramo. Za tu orijentaciju i za ono što radimo smo nagrađeni brojnim pohvalama, posebno onim najdražim, od samih čitalaca, ali istovremeno kuburimo, kao što rekoste, sa finansijskim nedaćama, koje su za vreme pandemije samo povećane. Međutim ti problemi, koji se u krajnjoj liniji prelaju u životnom standardu naših novinara, većinu redakcije nije pokolebala da istrajavamo na zacrtanom. Jedna od posledica je odlazak dela inicijalne redakcije na neke nove poslove, ali priliv mlađih talentovanih novinara ih nadomešćuje. Pritisaka, bar eksplicit-

nih niti smo imali, niti bi imali ikakav uticaj na naš rad. Ovo smem da kažem, jer smo imali implicitnih pritisaka kao „dobronamerne“ savete i kao „nedobronamerne“ komentare na društvenim mrežama - i nisu nas imalo dotakli, jer znamo da radimo profesionalno i posvećeno, i da finansijske nedaće posmatramo kao nusproizvod želje da ne budemo navijači, nego objektivni prenosioci informacija i tumači društveno-političke stvarnosti. U tom kontekstu ne poznajemo ni neke druge „uobičajene“ pritiske na novinare.

Imate li utisak da je uređivačka politika vašeg magazina „jača“ i „oštrija“ od odjeka koji ima u najširoj javnosti i oštećenom i rasfronclanom javnom mnjenju i osećate li rizik da se obraćate manje-više istomišljenicima. Ili..?

- Ne, ne mislim da smo „jači“ i „oštriji“ od odjeka koji imamo ... Naprotiv, verujem da najšira javnost, nažalost, nije naša publika tako da njoj ne smeta oštrina ili snaga sa kojom mi komentarišemo zbilju, nego je ne dotiče naša

potpuna orijentacija na proklamovane uređivačke pravce, bez kompromisa, bez bombastičnih naslova, bez izmišljotina i poluizmišljotina, bez ulaganja lošem ukusu i, pre svega, bez zapaljive, svađalačke i navijačke retorike. I kako je to svesna odluka, posledice su razne - i da imamo finansijske nedaće, i da nemamo nikakve pomoći od „navijački“ obojenih fondova, pa i da imamo manje prilode od prodaje - ali je i zadovoljstvo veće da postoji jedan značajan broj ljudi kome ta naša orijentacija odgovara. Iz ovoga bi se reklo da se obraćamo istomišljenicima, što je delimično tačno, i ne smatram to lošim, jer se bavimo nijansama i detaljima u kojima se ni istomišljenici ne slažu i spremni smo i da pomognemo čitaocima da neke dileme pitanja razreše, i da, istovremeno, učimo od naših čitalaca kada se argumentovano ne slažu u nečemu sa nama i to sa više reči od onog broja koji dozvoljavaju neke socijalne mreže.

TENDENCIOZNA PITANJA

VESELIN SIMONOVIĆ: IMA MEDIJA U TEŠKOM PSIHIČKOM STANJU

D: Da li portali posebno veliki i jaki poput nova.rs /a kako (li) manji/ mogu da nadomeste manjkavosti u informisanju javnosti i bar doprinesu da se za- leći bolesno javno mnjenje?

- Raduje me da ste portal nova.rs uvrstili u velike i jake posle samo tri meseca postoja-

nja. Rast našeg portala, nadam se da čitaoci ovo neće shvatiti kao promociju, pokazuje da dobro i profesionalno novinarstvo ima „prođu“. Problem u Srbiji, a sve više i u celom svetu, jeste što sve manje kompanija želi da ulaže novac u profesionalno novinarstvo, jer laka zabava brže donosi zaradu. Javno mnjenje ne može biti bolesno, građani mogu biti neinformisani, zavedeni, obmanuti, ali i dobro informisani...

Mediji, međutim, mogu biti bolesni i to teško. Većina ih je danas, ako se oni uopšte mogu nazvati mediji, u teškom psihičkom stanju.

D: Koje su prednosti, a koje (eventualne) mane toga što se obraćate „digitalizovanoj“ ciljnoj grupi i čemu se nadate od (selektivnog?) prenošenja vaših informacija u drugim medijima ukoliko (i koliko) ga ima?

- Mi se obraćamo svakom ko ima makar mobilni telefon, a takvi su većina. Oni koji nemaju ni mobilni sigurno ne čitaju, primera radi, Danas. Odustajanjem od „digitalizovane ciljne grupe“, kako ste je nazvali, osudili bismo novinarstvo na smrt. Nadamo se da za godinu-dve profesionalnim novinarstvom postanemo najveći news portal u Srbiji.

U vašem pitanju je sadržano nekoliko pitanja. Selektivno prenošenje: Ukoliko je tačno preneto i uz navođenje izvora, ne predstavlja nam problem, a uvek je bilo i biće nazovimedijski i kvazinovinar koji znaju samo da krađu i lažu. Na našu žalost - trenutno su u većini.

D: Koji su i u čemu su različiti u odnosu na druge pritisci zbog vašeg „izdajništva“ i „tajkunstva“?

- Lično sam sve to preživljavao od skoro svih režima od kad sam počeo da se bavim novinarstvom, a ima tome 37 godina. Uvek je bilo da su pritisci na medije veći što je vlast lažljivija. Veće su i povike na medije da su strani plaćenici i da su „tajkunski“ što je vlast gramzivija. Sadašnja vlast obara rekorde u obe te discipline. Nadam se samo da neće više hapšiti novinare, da neće ugrožavati bezbednost novinara i njihovih porodica, a mogu da laju i oni i njihovi „medijski kerovi“ koliko god hoće.

Siguran sam da sadašnja vlast zna da bi stradanje bilo kog novinara ubrzalo njihov pad.

Veselin Simonović je direktor i glavni i odgovorni urednik portala nova.rs

NAJBOLJI SAMO OSTAJU! BEZ POSLA

Novinari ne smeju da stave šal

Pusti različita mišljenja. Stavi na naslovnu stranu i Dobricu i Latinku. Insistiraj na modernom stilu pisanja i rečniku koji odgovara velikim medijima

Šalje: Veljko Lalić

Dragi Božo,
(Božidar Andrejić, urednik Danasa koji je naručio temu za ovaj broj)

Zadao si mi tešku temu - da pišem o novinarstvu - pošto mi to uglavnom ide za novinare u penziji ili pred penzijom.

Mi o tome, naravno, svakog dana pričamo na kolegijumu, analizirajući ili kritikujući i svoj list, ali nekako mi nije to za javnost, dok ga ne objavi Vulin.

Što se mene tiče, novinarstvo je zanat i talent. To imaš ili nemaš. A novinar je sve ono što zna. I to se vidi u svakom tekstu, u svakom pitanju na televiziji. Sve što je neko ikad pročitao, odgledao, napisao, polemisaio, nalazi se u svakoj rečenici.

I ja uglavnom po tom kriterijumu biram novinare, a ne po onome koliki im je telefonski imenik, ili tome da li neko treba da ih se plaši.

Zato sam, uostalom, odavno i pobeo iz dnevnog novinarstva, možda i na samom početku svoje karijere kada sam '97. ili '98. prešao u nedeljni broj Novosti, a koji sam uskoro i uređivao.

Dakle, to je moj senzibilitet.

Što se tiče srpskog novinarstva, mislim da mi imamo dobro nasleđe iz devedesetih kada su nastale mnoge škole novinarstva, ali i kada su talentovana deca zbog stanja u društvu pristajala da rade ovaj odgovorni i lepi posao i pored malih plata i dugog čekanja na stalno zaposlenje.

Danas na FPN-u 90 odsto njih planira da radi u PR-u, ili u nekom ministarstvu, što se kosi sa osnovama ove profesije u kojoj nikada ne smeš da radiš za nekoga, čak ako nekad i moraš da radiš s nekim.

To je najveći problem ovoga u čemu smo danas.

Novinar nikad ne sme da stavi šal! Inače sve postaje tribina u kojoj te vlast optužuje da si neprijatelj države, što je opasna stvar, a Tviter zajednica za „lažnu objektivnost“, ukoliko ne pišeš samo ono što oni misle da treba da pišeš.

Zapamtio sam jednu Tijanićevu rečenicu: „Nemoj da pustim novinare da rade svoj posao.“ I ona zaista, u njegovoj mračnoj genijalnosti, najbolje pokazuje gde se nalaze naši mediji, sa njim i naše društvo.

Uređivačka politika lista koji vodim zato je upravo to: pusti novinare da rade svoj posao.

Pusti različita mišljenja. Stavi na naslovnu stranu i Dobricu i Latinku. Insistiraj na modernom stilu pisanja i rečniku koji odgovara velikim medijima. Imaj i Rodžera Koena i Rosa Dau-

deta, kao što ih ima Njujork tajms. Juri ličnost nedelje, umesto da o njemu pišeš iz kafane.

Ponašaj se kao da svake nedelje izdaješ knjigu.

Mnogo sam naučio i u poslednjih pet godina saradnje sa Njujork tajmsom, ali i od njihove ideološke suprotnosti, Mond diplomatika, koji takođe izdajemo. Kredibilitet se stiče godinama, a gubi u sekundi. Novinarska pravila tako su jasna. All the news that fit to print, stoji uz glavu ovog dnevnika, dok je najvažnije pravilo nezavisne štampe ono koje je odavno lansirao britanski Gardijan: „Kolumne su slobodne, činjenice su svetinja.“ Treću stvar naučio sam u priči sa njima: „Šta danas nije za Njujork tajms, nije nikad za Njujork tajms.“

Naravno da ne poredim nas sa Njujork tajmsom, pošto smo mi NYT ili magazin Tajm taman onoliko koliko je Srbija Amerika.

Ali to nas ne sprečava da kad imamo neku dilemu postavimo to jednostavno pitanje: „Da li bi to Tajm objavio?“ Nema bolje odbrane novinara nego da se bave novinarstvom.

Sećam se da su me jednom pitali koliko košta da se počue neki tekst. Rekao sam: „Tri juga.“ Kažu „Okej.“ Ja kažem: „Niste shvatili, uzmite tri 'juga' i pošaljite svoje ljude da kupuju sve Nedeljnik.“ A ukoliko nastavite da pretite, onda odmah izlazimo u javnost...

Niko ne može da ti napravi reklamu kao država, ali ukoliko vas ona napadne, morate uvek da reagujete. Bilo da vas izbace iz biznis laundža nacionalnog prevoznika ili da komentarišu vaš tekst koji vi niste objavili.

Na Tviter ne treba reagovati. To je skućeni prostor malog broja istomišljenika u kojem svi zauzimaju stav o temama koje ne poznaju.

A i malo podseća na sociopatiju. Poslednjih godina ispada da nezavisne medije najviše zanima šta pišu tabloidi, a tabloide šta pišu nezavisni mediji. Kao da u Americi liberali gledaju Fox, a konzervativci CNN. Čemu to mučenje?

Novine su važnije od televizije. One nameću teme koje televizija prenosi. Nemate format na televiziji da iznesete neku aferu do kraja.

I zato ja mislim da u Srbiji postoji nekoliko kreatora vesti, a to nisu ni sajtovi koji fejkuju posete estradom i ubistvima, na kojima se čitaoci zadržavaju u proseku dve sekunde.

Kad neko za vaše novine izdvoji 60 dinara, ili naše 250, to nosi veliku odgovornost.

Ali je to i jedini brend. I jedini pravi čitaoci.

Što se tiče Nedeljnika, on je mejnstrim njuzmagazin. I ja tu nemam šta više da dodam. To je nešto što od Evropljanina, i jedno vreme Standarda, u klasičnom smislu nije postojalo u Srbiji. Mi imamo odličnu tradiciju političkih magazina, ali njuzmagazine su i u bivšoj Jugoslaviji najbolje pravili Hrvati: Danas, Start, Globus.

Situacija je danas suprotna: Hrvati nemaju nijedan njuzmagazin, Globus izlazi na 15 dana, dok u Srbiji danas sve novinare da okupite ne biste mogli da napravite Jutarnji list; iako su oni u staroj zemlji samo mogli da prolaze pored Politike.

Postojala je i priča kako je, u bivšoj Jugoslaviji, u Hrvatskoj bilo osam vrhunskih urednika, a u Srbiji 12. Čista matematika.

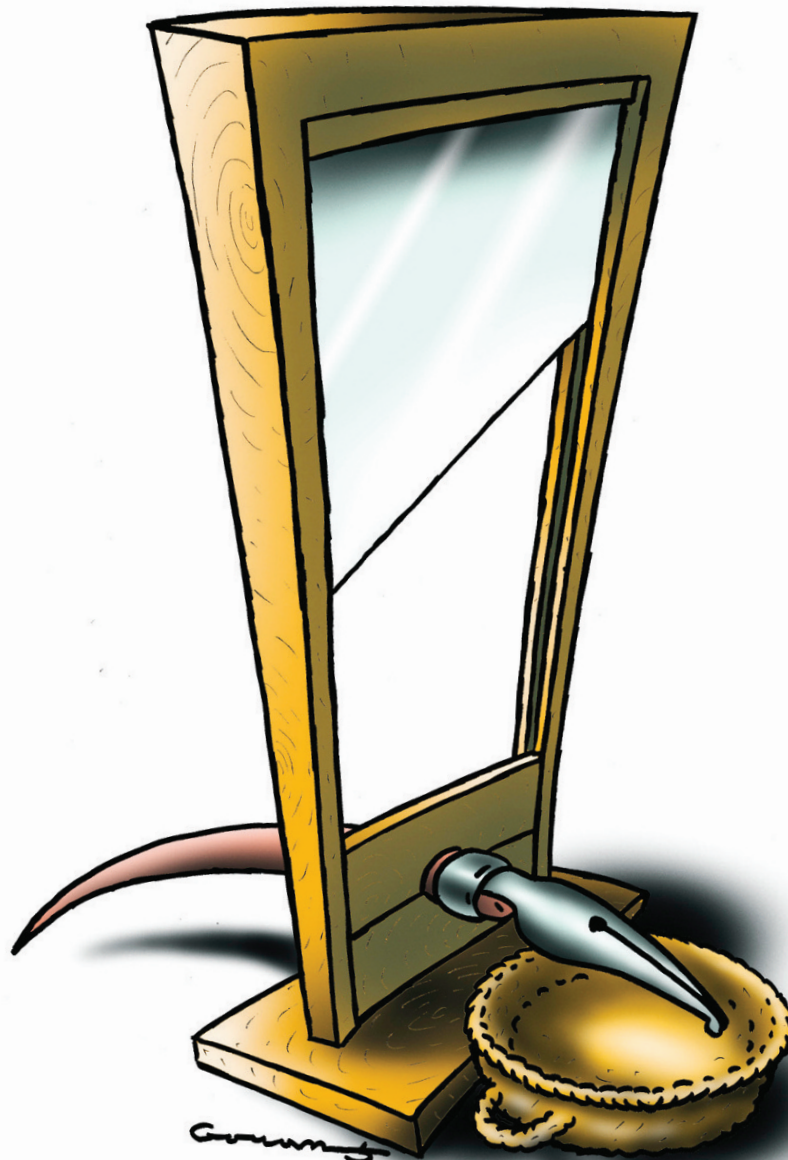
Danas je problem što kod nas najbolji novinari najlakše ostaju bez posla! I to je najtačniji lament nad srpskim novinarstvom.

Pročitao sam nedavno u odličnoj Martensovoj knjizi o Ivi Andriću - a on je vrhunski novinar nemačkog FAZ-a - kako se Tito jednom pojavio na Savezu književnika Jugoslavije i pred Andrićem i najvećim piscima tog vremena doslovno rekao:

„Svi jugoslovenski pisci imaju slobodu izražavanja - sve dok ne napišu nešto štetno!“

Sve je, dakle, isto... Samo njega nema...

Pošiljalac je glavni urednik magazina Nedeljnik

Karikatura: Goran Milenković

STVARNOST SRBIJE IZ UGLA PRAVE STVARNOSTI

Kraj s krajem novinarske porodice

Bele vrane i crne ovce

U pravoj stvarnosti, iznenadićete se, potpuno suprotno od medija punih i sjaja i bede našeg biznis, političkog, estradnog i mafijaškog krema, kao i teških ljudskih drama sa margine, i dalje stanuje dobrota

Piše: Jasmina Lukač

Budući da se plate „običnih“ novinara u svim srpskim medijima kreću u visini prosečnih primanja u Srbiji, baš tako obično i prosečno izgleda i život novinarske porodice. Ako ste kao Davor Lukač i ja uzeli višedecenijski stambeni kredit koji vam za 45 kvadrata iznosi mesečno 310 evra, i imate dvoje dece, to znači da ste u poziciji da smatrate i doživljavate društvo Srbije sa one strane gde je prava stvarnost. U pravoj stvarnosti, iznenadićete se, potpuno suprotno od medija punih i sjaja i bede našeg biznis, političkog, estradnog i mafijaškog krema, kao i teških ljudskih drama sa margine, i dalje stanuje dobrota. Uprkos svemu čemu je bio izložen, uprkos perfidnom nametanju zlih obrazaca i negativnosti, nećete verovati, narod Srbije zadržao je sposobnost da bude dobar i da se međusobno ispomaže.

Naša prodica okružena je sa dva takva prstena dobrote. U prvoj je porodica, braća i sestre koji su, za razliku od nas dvoje, listom poslušali roditelje i postali lekari i inženjeri, ili rade tražene poslove od Kanade do Gane. Ali, baš zato što smo mi otišli u to nečeno i neplaćeno novinarsko zanimanje, baš zato što smo tako neodustajno „crne ovce“ i „bele vrane“, uvek su tu kada se dešavaju važne stvari. I kad se ne dešavaju ro-

đenja, rođendani, polasci u školu, mature i punoletstva, tu su uvek da pomognu, pošalju, daruju, da pitaju šta treba, a ne da li treba.

Tu su i kuma i kumovi, porodični prijatelji poput gospodina Milana Raškovića koji ni u devetoj deceniji ne želi više nikad da vidi svoju rodnu Dalmaciju. I koji je „Vučićevih sto evra“ poslao „curama“. Tu su i komšije sa većitim kruženjem stvari za decu ko je dorastao do kog ranca, ko je prerastao rolere i daje dalje, nekom manjem da tek pada s njima...

Drugi prsten dobrote je, kako bi se to reklo, šire socijalno okruženje. Za razliku od pojedinih roditelja-kritičara koji su nezadovoljni vaspitačicama u vrtiću, tretmanom u Domu zdravlja, učiteljima i nastavnici, kod nas je uvek bilo sasvim obrnuto. Uvek su ljudi u tim službama našoj radničkoj, uvek užurbanoj i uvek u pokretu porodici, izlazili u susret više nego što su po pravilima svog posla morali. I sestra u jaslicama koja je Uni alergičnoj na kravlje mleko kuvala na rešou kašu od čaja, džema i hleba, pošto smo ubedljivo poslednji dolazili po dete. I dve učiteljice, koje su kad je Anja pošla u školu, prošetale sa njom do naše zgrade da se uvere da je put bezbedan, da je ulaz bezbedan i da ona, tada jedina, koja je išla sama, zaista i može sama.

Tom krugu pripada i redakcija Danasa, jednog od retkih poslednjih samostalnih medija, čiji su vlasnici novinari i sindikalci, a ne sitni ili krupni oligarsi. Sećam se da sam se ne tako davnih godina, čudom čudila kako Jelkina Hana, dok Jelka završava štampano izdanje, spava na foteljama u redakciji.

Nije dugo prošlo, a na tim istim foteljama sam prostirala čaršaf, da moje dve odspa-

A od Milana Raškovića „Vučićevih“ sto evra „curama“...

Foto: Miroslav Dragojević

vaju dok ja i tadašnja ekipa noćnog deska, ne uradimo drugo izdanje. I to i u roku za štampariju, a i tako da stignemo na poslednju redovnu 83-osamdeset trojku, gradski autobus koji vozi sa Vračara u Zemun. Jedan te isti vozač, je nekoliko puta oklevao da krene sa Slavije, videći kako vučem dva mala deteta tako kasno, sa pitanjem da li mi treba neka pomoć, i ne verujući mi na reč, da samo radim uzastopne noćne uredničke smene u novinama. To smo rešili tako što sam počela da mu donosim sutrašnje izdanje Danasa. Poznati medijski putnik tog autobusa Teofil Pančić, ostao je potpuno van tih dešavanja, budući da je uvek držao glavu zaronjenu u knjigu. I to bez obzira da li u autobusu ima osvetljenja ili je mrak.

Dnevni list Danas je uz to, možda i jedina medijska kuća, koja je svake godine od svog

osnivanja darovao deci zaposlenih za novogodišnje paketiće, tako da smo za Deda Mraza uvek bili sigurni da će doći sa ispunjenom željom.

I najzad, osim ljudske dobrote, važi i ljudska mudrost, da šta te ne ubije, ojača te. U petoj godini plaćanja kredita morali smo da sahranimo „jugič“ u staro gvožđe i da se odrekemo i pomisli na auto, ali je zato Davor sa upornošću kakvu je, želim da verujem imao i Nikola Tesla, odlučio da ćemo svi preći na alternativne načine prevoza. Tačnije, na biciklizam. Ove godine mu je korona dala za pravo, a mi u kući, uglavnom imamo početnu kondiciju za neki Tur d Frans. Jednoga dana ćemo možda i voziti do Alpa ili barem do Rtnja.

Jasmina je Spasa iz Danasa, urednica političke rubrike

TENDENCIOZNA PITANJA

**DUŠAN MAŠIĆ:
BBC VAN SUKOBA
„OVIH“ I „ONIH“**

1. Više od tri godine bilo je potrebno da se omogući povratak BBC-ja u Srbiju i na Balkan. Danas, posle malo više od dve godine rada, mogu da kažem da je operacija „Povratak otpisanih“ uspeła i da je BBC News na srpskom uspeo da nađe sebi mesto na više nego zahtevnom medijskom tržištu u Srbiji i regionu. Rezultat koji je ovaj tim od dvadesetak mladih novinara postigao dvaput je bolji od očekivanog, a zaslugu za to imaju i čitaoci „Danasa“, kojima su naše vesti i priče dostupne već od prvog dana našeg rada.

2. Nikada u Srbiji nije bilo lako raditi za strani medij. Najveći broj novinara koji danas rade u BBC News na srpskom ne pamti čime smo se urednica servisa Aleksandra Nikšić i ja nosili tokom devedesetih. Za njih su to priče iz davne prošlosti i možda je najbolje da tako i ostane. Kako im je rečeno tokom obuke: „Vi ste BBC novinari koji igrom slučaja govore srpski i to je to.“ Pravila koja važe za svakog BBC novinara važe i za njih. Urednički standardi ove najveće medijske kuće na svetu jesu jedino o

1. Da li i koliko vaše prisustvo i rad u Srbiji unapređuje informisanost njenih građana i „lečenje“ obolelog javnog mnjenja?
2. Da li vam je lakše ili teže zato što radite za „strani medij“, tj. strani ste „plaćeni“ po definiciji još iz devedesetih?
3. Gde ste i jeste li na skali izdajništva koje se bezobzirno lepi na nezavisne/profesionalne/slobodne medije?

čemu moraju stalno da vode računa, bez obzira da li se nalaze u Beogradu, Londonu, Kabulu ili bilo kom delu sveta.

Taj veliki informativni brend, BBC News, pruža ogromnu zaštitu svakom novinaru u našoj beogradskoj redakciji, ali ujedno predstavlja i izazov da u ovakvom medijskom okruženju, gde je više lažnih nego pravih vesti, proizvede originalni sadržaj koji će taj brend učiniti još jačim.

3. Tokom ove dve godine BBC News na srpskom uspeo je da ostane van sukoba „onih“ i „ovih“, „naših“ i „njihovih“, što je možda razočaralo neke koji su očekivali „onaj BBC iz 1990-ih“. Jednostavno, nismo više u 1990-im, digitalni mediji i društvene mreže imaju drugačija pravila i drugačiju publiku, ali urednički standardi moraju da budu isti. Zato je ovo što sada radimo prihvatljivo i čitaocima „Danasa“ i „B92“, publici „O21“ i „Južnih vesti“, korisnicima sarajevskog „Oslobodenja“ i podgoričkih „Vi-jesti“.

Ma koliko to možda nekima bilo čudno, ne brinu me više ni kvalifikacije „strani plaćeni“ ili „domaći izdajnik“. Tokom 30 godina naučiš da živiš sa tim. Dobiješ naočare, ostanješ bez kose.

Ako ćemo iskreno, više mi smeta to novo „Čoro“ ili „Čelo“.

**RADE RANKOVIĆ
(GLAS AMERIKE):
DVE DEцениJE SA ETIKETOM**

1. Odgovor je svakako „da“, ali je teže odrediti, to jest izmeriti „koliko“ utičemo! S obzirom da su i političari u neku ruku građani, pa čak i ovi političari na vlasti - tim „građanima“ su pre svih potrebni ovakvi mediji, kako bi znali šta se zaista događa oko njih. Idealizovana i jednostrana slika koju širi vlast preko svojih medija može da zavara i same političare, zbog čega su oni redovni posetioci medija koje prozivaju da su izdajnički.

S druge strane, ohrabruje i to što građani sami znaju da prepoznaju važnost profesionalnih medija, u šta sam se lično uverio tokom trajanja pandemije. Radio sam u nekoliko navrata ankete u Beogradu o raznim temama u vezi sa korona virusom i par puta su me građani pitali za koga radim, kome daju izjavu. „Za Glas Amerike“, odgovorim, na šta je usledio odgovor - „Onda može. Neću da imam veze sa ovim tabloidima!“

I običan svet počinje da prepoznaje važnost profesionalnih medija i ma koliko da je to spor proces, stvari ipak idu u dobrom pravcu.

2. Više od dve decenije živim i radim sa etiketama „strani plaćeni“ i „domaći izdajnik“, pa mi one odavno zvuče kao stari vic koji svi znamo i koji nikome više nije smešan. I danas kada se to ponavlja, sa dozom pretnje koja uvek ide uz ove etikete - opet je stari vic.

Teško je u ovom teškom vremenu objasniti tu vrstu rasterećenost u poslu - koju imamo kao „strani plaćeni“, kada ste ograničeni samo istinom i profesionalnim i etičkim standardima. Kada ne postoje pritisci da se radi ovako ili onako, da ovo ili ono možda i nije najzgodnije da se objavi, da nije najzgodniji trenutak, da će neko od gore da se ljuti...

Da nije tako - ne bih se bavio ovim poslom i odavno bih izašao iz novinarstva.

3. Ovo je zapravo staro pitanje na koje može da se odgovori kontrapitanjem - ko je veći izdajnik - novinari stranih medija ili novinari raznih tabloida koji više ne znaju šta je istina, šta je vest, i koji ne shvataju koliko lošeg rade svojoj državi i njenim građanima. To što se radi u pojedinim medijima mnogo je više i opasnije od izdaje profesije, tako da o „izdajništvu“ mnogo više treba da brinu ljudi u tabloidima i sličnim medijima.

Istina je vrhunski čin patriotizma, koliko god ta istina zvučala loše, teško ili nepovoljno. Kad to shvate svi koji se bave novinarstvom - biće bolje i samom novinarstvu u Srbiji, pa i samoj Srbiji.

KAD NISMO BILI NI JADNI, NI GLADNI,
NI BAGRA, NI ŠLJAM

Tri nedelje na Hvaru sa početničkom platom

Piše:
Miroslav
Jovanović

Baš u ovo vreme, davne 1977, stavio sam potpis na papir koji se tada zvao „samoupravni sporazum o udruživanju rada“. „Udružili“ smo se ja i novinsko-izdavačka kuća „Svetlost“ iz mog rodnog Kragujevca. Prosto rečeno - zaposlio sam se.

Tadašnji direktor, čije je prethodno zanimanje bilo inspektor De-bea (!), ovaj čin upriličio je 25. maja, kada je zvanično bio Brozov rođendan i još zvaničnije - Dan mla-

zaturila koja kinta, jedino je celom društvu ponestalo para da u povratku vozom od Splita do Beograda noć provedemo u vagon restoranu.

Danas bi novinar početnik, a bogme i onaj sa lepim stažom, jedino mogao da računa „koliko može putnik ako ide peške...“, jer svoju platu i tri nedelje provoda na Hvaru od 1. avgusta - ne može da „upari“ ni pomoću trikova. Ne računam one koji su privezani za Vučićeve jaslje.

Našlo bi se još trista primera za poređenje standarda novinara u doba komunizma i danas, i svi bi potvrdili da je pod Titom bio bogatiji i sigurniji život.

Svesno sam počeo ovo pisanje naopačke - ne od rada, od kojeg bi po definiciji trebalo da se živi, već od bednog novinarskog

Urednik ga odobri, novine izađu i već istog dana obaveštavaju me da hitno, sa direktorom „debeovcem“, idem kod gradskog sekretara komiteta. On me do tada nije poznao. Dok se vozimo, „debeovac“ mi ređa sve po spisku, da je mogao, činilo mi se, odmah bi me u aps strpao jer zbog jednog „nadbudnog“ novinarčića mora na ribanje u komitet. A ja, iskreno, ladan ko špricer, neka bude šta bude - ubeđen sam da ništa loše nisam uradio.

Sekretar komiteta bio je, vredno je da mu pomenem ime, Ljubiša Damnjanović zvan Čabreja, čovek ne sa nekim zavidnim obrazovanjem ali, žargonski, sa izvanrednim kefalom i sklon političkom soliranju.

Ulazimo ja i „debeovac“ kod njega, on nas srdačno dočekuje, a moj debeovac od ne-

... a na „ribanju“ sekretar komiteta: „E, ovako treba da se piše!“

Ovaj primer, naravno, u ono vreme bio je redak izuzetak i ne navodim ga kao dokaz da je u Brozovo vreme novinarstvo bio ugodan posao. Daleko od toga, znalo se šta je bilo nedodirljivo: prvo, sam Tito, onda SKJ, samoupravljanje, nesvrstana spoljna politika. Tada je novinar zvanično bio „društveno-politički“ radnik, a podrazumevala se „moralno-politička podobnost“, što će reći - puna lojalnost jedinoj vladajućoj partiji.

Dobijali su novinari i packe, uglavnom od organa ili pojedinaca SKJ - od „drugarske kritike“ do najdrastičnije kazne - isključenja iz partije, za one koji su bili članovi, a većina je morala da bude.

Redakcija „Svetlosti“, koja je tada bila dobro uigran tim školovanih i uglavnom mladih novinara, iks puta je dobijala takozvane radne grupe od ljudi iz komiteta, ondašnjeg SSRN-a, boračke i omladinske organizacije, čiji je zadatak bio preslišavanje urednika i novinara, uvek zbog nekog „problematičnog“ teksta. Bili su to grupni, uglavnom večernji sastanci od po nekoliko sati, koji su umeli da se pretvore u žustre verbalne šorke, ali u granicama pristojnosti.

Kada poredim to vreme sa ovim današnjim - razlike su drastične. Sa političkim „inspektorima“ razgovarali smo licem u lice, svako je branio svoje stavove, polemizalo se, ali uljudno, uz uvažavanje ličnosti i jezikom kulturnih ljudi. Hoću reći, nije bilo poganog etiketiranja, novinari nisu bili ni izdajnici, ni strani plaćenici, ni tajkunski poslušnici, ni bagra ili šljam.

Mnogo toga od pre tri-četiri decenije nije za poređenje sa ovim danas. Jednostavno, druga su vremena, politički sistemi, ideologije, pa i medijske tehnologije, ali nešto veoma bitno i te kako je uporedivo. To je kvalitet novinara.

Nekada se u ozbiljne redakcije ulazilo uz ozbiljnu i stručnu selekciju, često su i školovani novinari morali da honorišu dok se ne dokažu i dobiju radnu knjižicu. Radili su potom sa iskusnim i pedagoški potkovanim urednicima, svi su bili u obavezi da poštuju pravila i principe novinarstva, koji su inače univerzalni, pismenost se podrazumevala, koliko i opšte i stručno obrazovanje.

A danas? Odokativno procenjujem da bar polovina onih koji se zovu novinarima zapravo to nisu. Profesija je opako inficirana neznanjem - sve do diletantizma - „pisacima“ koji su polipismeni ili nepismeni, partijskim poslušnicima i podrepašima, sklonošću podmičivanja, prevrtljivošću.

Ja sam zato odavno zagovornik teze da su za jadno stanje našeg novinarstva najveći krivci sami novinari. Nikada i nigde političari i drugi moćnici nisu gotivili novinare, naprotiv, ali ako samo manjina iz branše ume i hoće „da im pokaže zube“, onda je jasno zašto je stvar propala.

Aleksandar Vučić više puta se ofirao da bi da postane Tito broj dva. Dabome da to neće uspeti, ali će zato sve činiti na jačanju svoje harizme - jačanjem autokratije. Ako bih, na kraju, morao kao novinar da se izjasnim između dvojice diktatora - Josipa Broza i Aleksandra Vučića, odgovorio bih originalnim stihom: „Što je više kleveta i laži, Tito nam je miliji i draži.“

Autor je glavni urednik
Kragujevačkih novina

Karikatura: Goran Milenković

dosti. Nema zezanja, to je bilo više od puke simbolike.

Počeo sam kao pripravnik, sve po pravilima službe, sa ličnim dohotkom (izvorna terminologija), koji je kao pripravnički bio umanjnjen dvadeset posto i isplaćivan jednom mesečno. E, sa trećom takvom platom uputim se sa društvom u Stari Grad na Hvaru - na trodeljno letovanje. Onda se na more nije išlo sedam-osam dana.

Zašto navodim ovaj trivijalni detalj? Zato što mi je umanjena plata pokrila ceo odmor, bez prebiranja po džepovima da li se negde

leba, na kome preživljava gro pripadnika ove profesije.

Druga priča je iz rada.

Bila je 78 -79. godina, a ja klinac novinar, malo kurčevit, ali sa punom glavom „lekcija“ genijalnog učitelja novinarstva Sergija Lukača. Baš po naučenom „receptu“ napravim ozbiljan članak, sa dobrim, probranim sagovornicima i potrebnim fondom činjenica, a tema je bila jedna nebulozna politička fikcija da se sva gradska industrija stavi pod krov tada i inače preglomazne „Zastave“. Tekst je bio baš kritički, čak i po sadašnjim merilima.

rvoze rumen ko bulka. „Mali, jesi li ti ovo pisao“, obraća se sekretar meni dok u ruci drži novine okrenute na stranici sa mojim tekstom. Ja mu potvrdno odgovaram, on me meri onako zabrađenog i čupavog, dok „debeovac“ sedi kao na iglama. Na kraju izusti: „E, ovako treba da se piše!“

Ja kuliram, mada nije da mi nije milo, ništa ne odgovaram, a moj debeovac od zaleđene face pravi kez od uva do uva, odjednom drugi čovek i kreće u kontraakciju: „Pa, ajde, Ljubiša, ovo da zalijemo po jednom.“

PANDEMIJA PROTIV NOVINARA

Skot Griffin, zamenik direktora Međunarodnog instituta za medije (IPI)

Proleće opasnih zakona

Sloboda medija u Srbiji je dovedena u pitanje i pre epidemije

Kovid epidemija dovela je ozbiljno u pitanje slobodu medija na mnogo načina. Ključni alat koji je korišćen jesu zakoni o „lažnim vestima“ koji su se pojavljivali na sve strane a koji su donošeni pod izgovorom borbe protiv dezinformacija o virusu. Takvi zakoni su veoma opasni: u najboljem slučaju oni predstavljaju poziv novinarima da se samocenzurišu, a u najgorem su sredstvo za hapšenje i pritvaranje novinara – kaže u razgovoru za Danas Skot Griffin, zamenik direktora Međunarodnog instituta za medije (IPI), sa kojim smo razgovarali o opasnostima sa kojima su se medijski radnici suočavali poslednjih meseci.

Te opasnosti, predstavljene kroz podatke Međunarodnog instituta za medije, koji je pratio napade na medijske radnike širom sveta, pokazuju da su do 3. juna bila 233 napada na medijske radnike. Među njima najviše je bilo hapšenja (86), zatim verbalnih odnosno fizičkih napada (63) i cenzure (34). Pri tome najugroženiji su bili mediji u Evropi, gde se odigralo 66 napada, i Aziji (64).

Na koje sve načine je sloboda medija bila ugrožena poslednjih meseci?

Kovid epidemija dala je priliku vlastima da preuzmu kontrolu nad porukom koja se plasira. Odmah na početku, kada nije bilo moguće održavati konferencije za medije,

Skot Griffin

Foto: YouTube screenshot

imali smo primere da pojedine vlade dozvoljavaju samo određenim medijima da postavljaju pitanja ili da „filtriraju“ pitanja iz određenih medija. U nekim slučajevima ovo je bila posledica nove i haotične situacije. Međutim, u nekim drugim, očito je da su pojedine vlade zloupotrebile krizu kako bi uspostavile kontrolu nad informacijama. Ključni alat koji je pri tome korišćen jesu zakoni o „lažnim vestima“ koji su se pojavljivali na sve strane a koji su donošeni pod izgovorom borbe protiv dezinformacija o virusu. Takvi zakoni su veoma opasni: u naj-

„Nemojte da čitate“

Skot Griffin poziva novinare da prijave napade jer je to najbolji način da se profesija izbori za svoju slobodu. „Nemojte da čitate. Ovo ne znači da treba da započnete kampanju ako ste napadnuti. Ali možete napad prijaviti organizacijama čiji je posao da se zauzimaju za slobodu medija, kao što je IPI. Mi smo deo nekoliko organizacija pod nazivom „Brzi odgovor na medijske slobode“ (Media Freedom Rapid Response), koje prikupljaju informacije o napadima na novinare kroz platformu „Mapiranje medijskih sloboda“ (Mapping Media Freedom) i koordiniraju odgovor na te napade, putem zagovaranja, pravne i praktične podrške. IPI je takode član Platforme za zaštitu novinara Saveta Evrope (Platform for the Protection of Journalism), koja takode prikuplja informacije o napadima na medije i traži zvaničan odgovor od države u kojoj se napad desio. Što više znamo o napadima na novinare, bolje možemo zajedno da se borimo“, kaže Griffin.

boljem slučaju oni predstavljaju poziv novinarima da se samocenzurišu, a u najgorem su sredstvo za hapšenje i pritvaranje novinara. U ostalim prilikama, vlade su ograničile pristup informacijama - otkazivane su pres-konferencije, odbijani su razgovori sa novinarima, zabranjivano je zdravstvenim radnicima da razgovaraju sa medijima, privođeni su novinari zbog kršenja mera karantina.

Kako ocenjujete slobodu medija u Srbiji tokom epidemije, ali i pre toga?

Sloboda medija u Srbiji je dovedena u pitanje i pre epidemije, pogotovo ako imamo u vidu negativne kampanje i uznemiravanje kritički nastrojenih novinara. Tokom krize

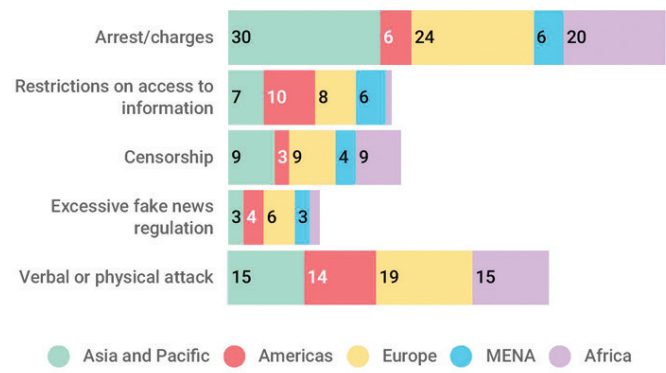
Srbija je preduzela veoma zabrinjavajuće korake kako bi se uspostavila kontrola nad informacijama, kao što je na primer uredba, kasnije povučena, koja zabranjuje lokalnim vlastima da novinarima daju informacije o virusu. Ovo je bio neprihvatljivo sprečavanje rada medija, a opasnost se kasnije pokazala i u kratkom pritvaranju novinarko Ane Lalić, koja je prema našim saznanjima takode bila ne meti negativne kampanje i pretnji na internet. Zabrinuti smo i zbog ograničenog pristupa novinarima vladinim pres-konferencijama i podacima koje ima vlast, kao i zbog nepoštovanja rokova za pružanje informacija.

Šta nam je epidemija otkrila o slobodi medija u svetu i njenoj važnosti u vremenima krize?

Da je važnija nego ikada ranije. Mediji moraju biti slobodni da bi mogli da pruže javnosti relevantne informacije o ovaj opasnosti po zdravlje. Ali i više od toga. Mi trenutno prisustvujemo zdravstvenoj i ekonomskoj krizi bez presedana, uz različita ograničenja osnovnih ljudskih prava kakva nisu postojala za naših života. Sve ovo može

imati duboke dugoročne posledice po društvo. Ko će ako neće mediji obezbediti podlogu za raspravu o ovim stvarima, za debate o merama donetim radi sprečavanja širenja virusa, za bavljenje ekonomskim posledicama i za analizu kako društvo treba da se uzdigne iz krize. Ovo je upravo trenutak kada nam treba otvoren i slobodan razgovor podržan činjenicama i različitim mišljenjima. Na kraju, same vlasti imaju interes da postoje slobodni mediji koji uživaju poverenje javnosti. Građani - bar oni koji žive u slobodnim društvima - skloniji su da prate

COVID-19: Number of Media Freedom Violations by Region

SOURCE: International Press Institute (IPI) Tracker on Press Freedom Violations Linked to COVID-19 Coverage

uputstva koja im vlast pruža o krizi ako znaju da je savet koji dobijaju

zemalja, pogotovu u Madarskoj, koja je poslednjih deset godina na sistemski način urušavala medijske slobode, a u kojoj je tokom krize donet novi zakon o „lažnim vestima“ koji preti kaznom zatvora do pet godina novinarima i drugima. Taj zakon je već korišćen za zastrašivanje korisnika socijalnih mreža. Fides i oni koji je podržavaju im blate kritičke novinare, ne dozvoljavaju im pristup informacijama i sredstvima potrebnim za izveštavanje o krizi. Posebno je alarmantno videti tako nešto u zemljama EU. Takode smo veoma uznemireni zbog odluke Turske da oslobodi 90.000 zatvorenika kako bi se poboljšali zdravstveni uslovi u zatvorima a da pri tome iz tog oslobađanja isključi novinare i druge političke zatvorenike, stavljajući tako njihovo zdravlje pod rizik.

Milica Radenković

LAŽNE VESTI & EKONOMIJA, EKONOMIJA LAŽNIH VESTI

Kad su cvetala obećanja

Hleb od tri dinara nismo videli, ali smo se raznih drugih čuda naslušali

Piše: Biljana Stepanović

U državi Srbiji zapatila se specifična „kultura lažnih vesti“. Osam godina vlast predano, saverno i bez viška skrupula radi na tome. To podrazumeva, pre svega, da nemate klasičan, odranije poznat odnos prema činjenicama koji bi zahtevao da one budu tačne. Čak suprotno - svakog dana ispaljuju se potpuno netačni, ili u najboljem slučaju tek delimično tačni podaci koji pothranjuju sliku kako smo najbolji, najjači, najbrže rastemo, tokom korone i svetske krize najsporije padamo i to ne više u regionu, to smo prevazišli, nego u svetu.

Što se ovakve tvrdnje kose ne samo sa činjenicama, nego i sa elementarnom logikom, nije od značaja. Propagandna mašina radi, sto puta ponovljena laž u glavama birača postaje istina, zarobljeni mediji (državni, privatni ili državnim novcem privatizovani, svejedno) tu novu „istinu“ prenose

Biljana Stepanović

jasno i koji to sve već shvataju. Oni za vlast nisu ni bitni - ima ih malo i ne mogu nam ništa.

A sve je počelo davnih dana kad su tadašnji radikali, a sadašnji naprednjaci na čelu sa Aleksandrom Vučićem, sa položaja opozicije nesmetano po medijima (sadašnjoj opoziciji nezamislivo) obećavali hleb za tri dinara, samo da dođu na vlast. Mnogi su im poverovali, oni su došli na vlast i tako je procvetala ekonomija obećanja. Hleb od tri dinara nismo videli, ali smo se raznih drugih čuda naslušali.

Prvo je lično Aleksandar Vučić obećao penzionerima da im penzije nikako, ni po koju cenu, neće smanjivati. A onda su upravo penzije smanjene. Šta možemo, fiskalna konsolidacija, penzionerima je servirana priča da oni spasavaju državu koja umalo da propadne zbog bivše vlasti koja je sve upropastila, a oni stigli u poslednji čas da nas cinnu nazad sa iverce provalije. Od te

PREDESNIČE, U KAKVOM SE OGLEDALU OGLEDAŠ

Paulina Ades Mevel, portparolka Reportera bez granica

Da li se Vučiću sviđa šta vidi kada otvori tabloide

„Srbija je postala zemlja u kojoj je često opasno biti novinar“

Piše: Milica Radenković

Odgovornost svakog predsednika je da vodi, da pruža primer ostalima sa kojima deli moć, i da bude inspiracija samim građanima. Na izvestan način, to je ono što vidite reflektovano u medijima, skoro kao u ogledalu. Pitam se da li se predsedniku Vučiću dopada slika koju vidi kada otvori Informer, Kurir ili uključi TV Hepi-ističe Paulina Ades Mevel, portparolka Reportera bez granica (RSF), odgovarajući na pitanje Danasa šta bi rekla predsedniku Srbije kada bi sada imala priliku da razgovara sa njim. Ona istovremeno dodaje da ne smatra da bi išta trebalo da mu kaže.

Paulina Ades Mevel prethodno je bila šefica kancelarije Reportera bez granica (RSF) za Balkan i deo tima RSF koji se sastao sa Vučićem u januaru 2019. godine. Nakon tog susreta, tokom koga su se s Vučićem složili da medijska situacija nije idealna, međutim ne i o tome koliko zapravo nije idealna, stigao je novi izveštaj RSF. U tom izveštaju (2019) Srbija je pala za 14 mesta na Svetском indeksu medijskih sloboda. Taj pad

nastavljen je i naredne godine, pa tako sada među 179 zemalja zauzima 93. mesto.

Paulina Ades Mevel odgovarala je na pitanja Danasa putem mejla o trenutnom stanju medija u Srbiji, ali i ostalim zemljama, te krizi i pritiscima koji su došli sa korona virusom.

Poslednji izveštaj RSF beleži „Posle šest godina pod vodstvom Aleksandra Vučića, prvo kao premijera, a potom kao predsednika, Srbija je postala zemlja u kojoj je često opasno biti novinar i gde lažne vesti postaju

Lažne vesti se šire poput virusa

„Poput samog virusa, glasine i lažne vesti ne znaju za granice i zagađuju društvene medije dok onlajn platforme, ograničene vidljivosti, pokušavaju da promovišu pouzdane izvore informacija. Između 20. januara i 10. februara ove godine postavljeno je dva miliona poruka na Twitteru. Među njima sedam odsto je širilo teorije zavere o korona virusu. Istovremeno, čak 74 odsto korisnika interneta su zabrinuti zbog „lažnih vesti“ na društvenim mrežama, dok se njih 64 odsto okreće tradicionalnim medijima kako bi dobili pouzdane informacije“, kaže Paulina Ades Mevel.

sve vidljivije i alarmantno popularnije“. Da li smatrate da su Aleksandar Vučić i njegova vladajuća partija direktno odgovorni za pad medijskih sloboda u Srbiji?

Ko je drugi odgovoran nego onaj ko drži moć? Znam za istraživanje po kome su u Beogradu, na primer, više od polovine drža-

će već 2025. godine biti 900 evra. Skoro pa kao u Sloveniji. Orlići i ostali čauši svojski su zapeli da tu srećnu „vest“ što više puta ponove. Pa kako, pitao bi neko još uvek trezven. Pa lepo. Da li je naš predsednik obećao platu od 500 evra? Jeste. Da li je obećanje ispunio? Jeste. Koga briga što nam je osam godina trebalo da povećamo prosečnu (dakle statističku) platu za jedva 140 evra, a sad ćemo za samo 4-5 godina da je povećamo za 400 evra. Šta vredi da ekonomisti u marginalnim glasilima objašnjavaju kako je to nemoguće? To jedino znaju oni koji ispaljuju takva obećanja i oni koji se još trude da dokažu da su lažna.

Idu izbori, narod voli lepe vesti i okrugle cifre, pa mu treba to i dati. Kome su potrebne činjenice? Sasvim je jasno da ovu vlast drže ako ne isključivo, a ono presudno - mediji. I zato se vlast ovako grčevito bori za kontrolu nad medijima i gleda da svaku i najmanju rupicu ne samo zapuši, nego da je zalije betonom. Pukotine u informacijama, odnosno lažnim vestima kojima smo zasuti, znače i pukotine u vlasti. Naruku im ide i činjenica da je procvat „fake news“ ili lažnih vesti svetski fenomen.

Ali! U svojoj suštini ovaj izraz je oksimoron. Ne postoji lažna vest. Ako je vest, onda je istina. Ako je lažna, onda nije vest. „Da, pa šta“ - završen citat predsednika! Nisu nam ni potrebne vesti, nego dobro upakovana priča da ekonomija cveta. Zato se ovde i ne podstiče nego se suzbija ekonomija znanja, a promoviše se ekonomija lažnih vesti, da bi se narod držao u neznanju, pa time i u pokornosti. Ali to je sad jedna druga priča, koja se na ovu prirodno nastavlja.

Autorka je glavna i odgovorna urednica „Nove ekonomije“

vnih sredstava namenjenih medijima dobili tabloidi koji imaju najveći broj prekršaja kodeksa novinara, poput napada i lažnih vesti. Pri tome, ovi mediji su nekritički nastrojeni prema vladajućoj partiji. Takode, što je šokantno, u Skupštini Srbije se mogu čuti spinovi protiv nezavisnih medija. Na kraju, ne zaboravimo da je inspirator napada na Milana Jovanovića i možda Zeljka Matorčevića bio u to vreme jedan od najistaknutijih članova vladajuće partije (Dragoljub Simonović, bivši predsednik Grocke i nekadašnji član

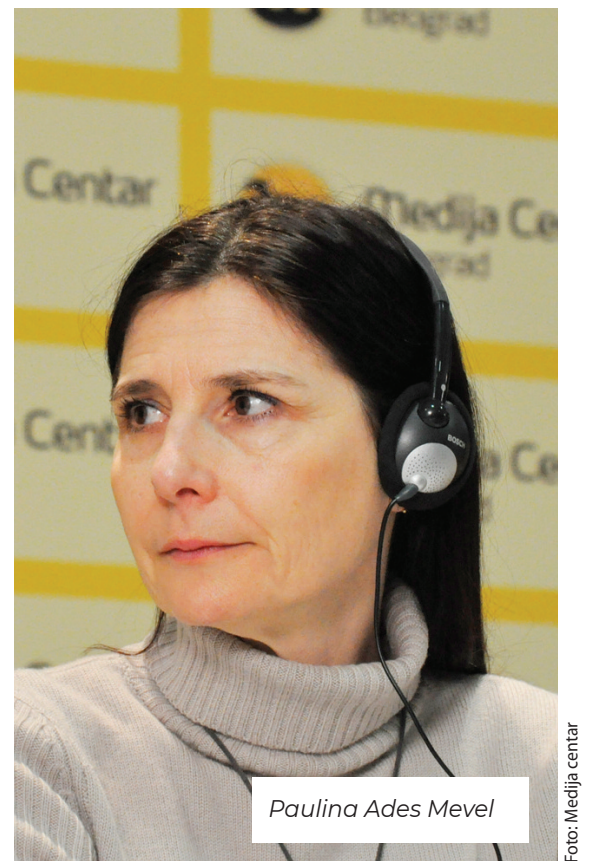
seбно je zabrinjavajuće to što se napadi, blaćenje i napori da se uništi reputacija novinara, odnosno medija sprovede kroz tabloide i televizije.

Zašto je pandemija korona virusa donela veći pritisak na medije?

Pandemija nam je pružila nove dokaze o važnosti borbe koju vode Reporteri bez granica za slobodan protok vesti i informacija. Verbalni napadi, arbitramna pritvaranja, povlačenje akreditacija - u svim delovima sveta autoritarni režimi nisu uspešli da odole prici da iskoriste krizu bez presedana kako bi uspostavili ili pojačali kontrolu nad medijima i kako bi učvrstili cenzuru. Izgovora pri tome nije nedostajalo: izbegavanje stvaranja panike, borba protiv uzbujujućih lažnih vesti, ubeđivanje javnosti da poštuje zdravstvena uputstva i naravno projektovanje slike predostrožne i efikasne vlasti, kako bi se građanima ulilo poverenje. U „ratu“ protiv opasnosti po javno zdravlje, oni koji dovode u pitanje zvaničnu verziju mogu biti predstavljeni kao neprijatelji nacije koja je u opasnosti.

Šta nam je epidemija otkrila o važnosti slobodnih medija i problemima sa kojima se suočavaju?

Postoji jasna veza između ugnjetavanja medija kao deo odgovora na pandemiju i mesta koje jedna zemlja zauzima na RSF listi. Kina (177. mesto) I Iran (koji je za tri

Paulina Ades Mevel

Foto: Medija-centar

Glavnog odbora SNS-a, prim. aut.). Ispravite me ako grešim, ali mislim da u predgrađu Beograda još uvek postoji ulica koja nosi ime Dragoljuba Simonovića. RSF se sastao sa Aleksandrom Vučićem 2019. Šta se desilo nakon tog sastanka? Da li ste nastavili da imate komunikaciju sa predsednikovim kabinetom i da li se bilo šta promenilo u pogledu medijskih sloboda? RSF veruje da razgovor o dobrobiti medija i novinara u nekoj zemlji ne sme da zavisi od jedne osobe. Imamo komunikaciju sa predsednikom Vučićem i njegovim kabinetom, ali i sa drugim relevantnim donosiocima odluka. Takode, ponekad biramo da izademo u javnost sa našim upozorenjem pratimo slučaj Milana Jovanovića kao i aplacioni postupak u slučaju Slavka Čuruvije.

Kako ocenjujete slobodu medija u Srbiji poslednjih nekoliko meseci? Svedočili smo blačenju nezavisnih novinara u medijima naklonjenim vlasti, hapšenjima zbog navodnog širenja panike...

Poslednjih nekoliko meseci zaista su bili izuzetni zbog globalne pandemije. Kao i u mnogim drugim zemljama, i u Srbiji smo videli pokušaje umanjavanja medijskih sloboda. Neka od najtežih kršenja medijskih sloboda bili su zaključak vlade (da javnost o kovidu 19 može informisati samo Krizni štab, prim. aut.) koji je usvojen ali potom i brzo povučen, pritvaranje Ane Lalić, konferencije za štampu bez prisustva novinara. U poređenju sa drugim zemljama u regionu, izgleda da novinari u Srbiji trpe veći broj verbalnih napada. Po-

mesta pao na 173) naveliko su cenzurirali izveštavanje o širenju korona virusa. U Iraku (koji je pao za šest mesta na 162) vlast je odzvala dozvolu emitovanja Rojtersu na tri meseca nakon što su objavili priču u kojoj vode u pitanje zvanične brojeve o korona virusu. Čak i u Evropi, premijer Madarske Viktor Orban (Madarska je imala pad od dva mesta do 89) doneo je korona virus zakon u kome su predviđene kazne do pet godina zatvora za lažne vesti, što je potpuno prenađlašena i prisilna mera.

X

TENDENCIOZNA PITANJA

STEVAN DOJČINOVIĆ (KRIK): „SLUŽBA“ PRATI, TABLOIDI HAJKAJU

D: Vi ste možda i rekorderi u tome koliko Vas i ostale novinare KRIK-a prate takozvane „službe“. Koliko to i na koji način utiče na vaš rad?

- Od 2015, kada je KRIK osnovan, imamo problema sa domaćom obaveštajnom službom BIA. Praćeni smo na ulici, u kaficima, tajno su nas slikali, a dogodila se i epizoda kada su ljudi iz BIA, prerušeni u radnike Telekom, pokušali da nam instaliraju internet u kancelariji. Najveći napad na nas su napravili kada su pro-SNS tabloidu Informer dali informacije o nama, koje je BIA skupila tajnim praćenjem i prisluškivanjem, da objavi u serijalu kojem su me u javnosti pokušali predstaviti kao saradnika kriminalaca, stranog špijuna, teroristu i sektaša koji se kači na kuke i posećuje sado-mazo događaje. Sem na nas, udaraju i na novinarske izvore koje, ako ih otkriju, otpuste ukoliko rade u državi ili pokušaju da ih optuže za krivična dela.

Sve to je ogroman pritisak na svakodnevni novinarski rad, a bezbednosna zaštita, nažalost uzima sve veći deo radnog dana. Novinari ne treba da budu mete bezbednosne agencije i to što nas i kolege iz drugih medija BIA obrađuje, jasno pokazuje da ne živimo u demokraciji, da je obaveštajni sektor stavljen u funkciju partije na vlasti.

D: Da li su, u vezi s tim, prijave nadležnim organima ikada davale rezultate i da li makar pružaju psihičko rasterećenje i veći osećaj bezbednosti Vama i kolegama?

- U Srbiji nema pravne zaštite od nelegitirnog i nelegalnog praćenja i prisluškivanja. Ja sam protiv BIA podneo pritužbu Zastitniku građana još 2016, ali, evo, četiri godine kasnije taj slučaj nije rešen. BIA ne želi da Zastitniku građana dostavi neophodne podatke na osnovu kojih bi on mogao da utvrdi da li je bilo opravdano moje praćenje. Iz te institucije su slali više urgencija obaveštajnoj agenciji da dostavi podatke, ali, prema poslednjim informacijama koje mi je Zastitnik saopštio, oni nikad nisu stigli. Postoji i odbor u Skupštini koji treba da kontroliše rad bezbednosnih agencija, ali on ne radi svoj posao. To i nije čudno jer ljudi iz SNS-a vode taj odbor i u njemu čine većinu. U njemu sedi i Vladimir Đukanović, koji verovatno i likuje kada obaveštajne agencije prate novinare, s obzirom da je i sam novinare prozivao da su agenti stranih obaveštajnih službi. Kada se suočite sa ovim neradom institucija i bude vam jasno da nijedna od njih ne može ili ne želi da vas zaštiti, samo osećate još veći pritisak.

D: Da li vas ta činjenica najviše svrstava u „izdajnike naroda“ i „strane plaćenike“ ili je, obrnuto, zainteresovanost državnih bezbednosnih službi posledica te nametnute ocene?

- Kad nekog nanišane da je izdajnik i strani plaćenik, to dobro prolazi u našem narodu i to je oprobano scenario još stare jugoslovenske tajne službe koja je na taj način „ocrnila“ metu pre nego što je preduzela mere protiv nje. Taj način obračuna sa onima koje vladajuća partija ne kontroliše, gde spadaju i retki novinari, poslednjih godina postao je jako popularan. Ključni izvođači su udruženi obaveštajna agencija, koja praćenjem skuplja informacije o žrtvi, i tabloidi, kojima se dostavljaju te informacije i koji od toga prave hajke. Ko želi da vidi primer kako to u praksi izgleda, neka pročita serijal koji je o meni Informer objavio 2016, sa sve naslovima - „Mafija udara na porodicu Vučić“, „Sado-mazo francuski špijun“, „Dojčinoviću kao teroristi zabranjeno da uđe u Rusiju“...
Ivana Nikoletić

HALO, EVROPO, KAKO SE ČUJEMO

Piše:
Nataša
Bogović

Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije u evropskim integracijama ove godine će zbog pandemije korona virusa kasniti i biće objavljen tek na jesen, potvrdio je komesar za proširenje Oliver Varhelji. Ipak, nedoumica gotovo da i nema – ako se izuzme poglavlje u vezi s briselskim dijalogom, bolne tačke će i dalje biti vladavina zakona, pravosuđe, borba protiv korupcije, suočavanje s prošlošću i nadasve – stanje u medijima - bezbednost novinara, vlasništvo nad medijima i njihovo finansiranje, reklamni prostor, uloga REM-a...

Ko bajagi institucije

Ako se izuzme poglavlje u vezi s briselskim dijalogom, bolne tačke u Izveštaju EK će i dalje biti vladavina zakona, pravosuđe, borba protiv korupcije, suočavanje s prošlošću i nadasve – stanje u medijima. Ono se i dalje ne menja jer ne može Brisel da primenjuje zakone u Srbiji, ne može da kažnjava medije, u savetu REM-a ili u RTS ne sedi Tanja Fajon...

Izvesno je da problem godinama postoji, da ima tendenciju da se kreće od lošeg na gore, da se skandali i kršenja zakona samo gomilaju – kako javnost ogugla na neki nekažnjeni potez, po pravilu usledi neki još drašćiji koji takođe odlazi u prepunu riznicu nerešenih slučajeva. Brisel je problem prepoznao i ukazuje na njega. Od 2000. Evropska unija je podržala medije u Srbiji sa najmanje 36 miliona evra, trenutno su u toku projekti koji se odnose i na obuku u javnim

Nakaradno shvaćen pojam slobode štampe i uređivačke politike u sveprisutnom maniru zamene teza svakodnevno daje nove razloge zbog kojih je izvesno da je medijska sfera u Srbiji daleko od uređene. Tako na pitanje o gostovanju jednog poslanika na RTS odgovor biva „onda bismo morali da pozovemo i samohranu majku“, pozivanje na nezavisnost odgovor je na svaku vrstu kritike rada REM-a, pa i one o izveštajima o izbornoj kampanji za koje se i bez brojnih instrumenata za praćenje vidi da su netačni...

Napor Evropske unije da prenese iskustva o uređenju medijskog prostora skoro da je traćenje vremena jer primena izostaje, a odluke u medijskoj sferi koje su suprotne i evropskim tekovinama, ali često i propisima Srbije pravdaju se onim nismo „mi“ (sadašnja vlast) uveli rijaliti u Srbiju, mi nismo imali nijedan medij i slično.

Pritom, čini se da građani nisu dovoljno zainteresovani za ovu temu, da se često u javnosti čuje svi su oni (mediji) isti, a borba za slobodu govora i medija pokušava da se predstavi kao pitanje koje se tiče novinara i medija i njihovog nastojanja da se domognu što veće gledanosti, čitanosti, ali i finansija.

Na prvi pogled to nije tako jer svaki protest u Srbiji – a poslednji slučaj takvog besmislenog čina bio je protest antivaksera – kao da počinje i završava se ispred RTS. Ipak, zainteresovanost za medije se prekida kada budu ispunjeni „svoji ciljevi“, a borba za istinski slobodne medije prestaje da bude u fokusu onog časa kada neki medij postane „naš“.

Sve to dovelo je do stvaranja ko bajagi nezavisnih tela i institucija. Tako Srbija ima ko bajagi REM koji ko bajagi odlučuje i ko bajagi nadgleda rad elektronskih medija, Savet za štampu čije odluke mogu, ali ne moraju da se poštuju, zakone koji mogu, ali ne moraju da se primenjuju, javni servis koji gleda samo kako da ga niko ne gleda...

Kao što u Srbiji za sve postoji paralelizam – nevladine i vladine nevladine organizacije, udruženja i paralelna strukovna udruženja, tako i Srbija i Evropska unija zapravo žive u paralelnim svetovima. I iako je deklarativno Srbija na evropskom putu, paralelni svetovi se, kao i u geometriji – nikad ne sretnu.

Tu Brisel nije i ne bi trebalo da bude od pomoći – jer EU je po definicija zajednica uređenih država, a ne policajac ili stariatelj nezrelog društva krahke i neuspostavljene demokratije koji na dnevnom nivou mora da uspostavlja red.

Pa šta onda Brisel radi? Za sada gleda, konstatuje i čudi se. I ne razume bojkot institucija kao put ka njihovom uspostavljanju, ne razume pojam nekažnjivosti funkcionerske kampanje, zna šta su tabloidi, ali ne razume kako je nemoguće sankcionisati govor mržnje i etiketiranje sa njihovih stranica i nacionalnih frekvencija...

Jer za početak dovoljno je primeniti zakone. A bez primene zakona, šta će Srbija u EU?

Autorka je dugogodišnja novinarka i urednica Danasa, sada novinarka „Insajdera“

Iz stalno aktuelne arhive devedesetih...
autora Ludwika Wincenty Gadomskog,
jednog od osnivača Danasa

I svaki put kad Srbija otvori poneko poglavlje, deo javnosti uglas skoči s pitanjem „kako, pored ovakvog stanja u medijima, vide li ovi u Briselu šta se dešava“. A prethodni komesar za proširenje Johannes Han gotovo je redovno propuštao da se jasno odredi o tim pitanjima.

servisima RTS i RTV, na jačanje kapaciteta Saveta za štampu, obuku u pravosuđu za efikasnije rešavanje „medijskih“ sporova...

Uprkos tome, stanje se i dalje ne menja jer ne može Brisel da primenjuje zakone u Srbiji, ne može da kažnjava medije, u savetu REM-a ili u RTS ne sedi Tanja Fajon...

DEO TERITORIJE ILI PROFESIJE?

„Kud god se mrdnem, čuknu me u glavu ko u tikvu bez korena“

Kad napišeš Kosovo, izdaješ Kosmet

Piše:
Tatjana
Lazarević

Zašto uporno koristite naziv Kosovo umesto Kosovo i Metohija? Zato što su to podaci Kosovskog instituta za javno zdravlje.

„Molim?“

„Šta vas tačno sprečava da koristite tačan naziv?“

„Zašto forsirate Sever Kosova umesto severni deo Kosova i Metohije?“

Zato što Metohija geografski nije na Severu Kosova.

„Stvarno? Zanimljivo tumačenje. Šta je tačno Centralno Kosovo?“

Koristimo oba.

„Zašto koristite oba?“

Zato što se koriste oba. Zato što različite strane, pojedinci ili institucije, koriste različite termine. Koristimo posebno i Metohija.

„Koliko albanskih medija koristi naziv Kosovo i Metohija?“

To nije pitanje za nas. Odgovaramo na ono što se tiče naše redakcije.

„Gde i kada je odlučeno da se koriste oba naziva?“

Poput nekadašnjeg zlatnog doba srpskog hardtoka, jedne večeri nas je posle objave vesti o dnevnoj kovid 19 statistici iz Prištine, na Tviteru pitanjima rešetao izvesni Ekonomski migrant, virtuoz na kamiončelu, Partizanov zilot. Umesto ignorisanja pitanja javnosti, u najboljoj veri da se još uvek nisam inficirala mutiranim virusom hibridnog elitizma umiruće profesije, odlučila sam da na infantilno osnovna pitanja odgovorim na isti način - jednostavno i iskreno. Ionako mi inspiracija za pisanje ovog teksta nikako nije nadolazila.

„Ah, izvinjavam se, sada sam ispitao ko vas je osnovao i ko vas finansira... Sve mi je jasno. Moja je greška što neselektivno zapraćam sve što dolazi sa Kosova i Metohije. Alal vam pare!“

Potom i rekapitulacija:

„E sad ovako, dragi drugari... Neko vreme pratim nalog ŽKoSSevnews jer prosto želim da imam informacije sa Kosova i Metohije, pa iz tog razloga pratim sve što naleti. Danas mi je upalo u oči da prečesto, umesto Kosovo i Metohija, koriste samo Kosovo prilikom izveštavanja... postavim pitanje, pa iziritiran još par pitanja što možete videte u ss (fotografije). Ovakvi odgovori su me naterali da vidim ko stoji iza ove agencije. Saznajem da je u pitanju izvesna nevladina organizacija, koja se na svojoj Fejsbuk stranici čak i hvali svojim finansijerima. Postaviću i taj ss... Sve to postoji u Kosovskoj Mitrovici!!!“

Pa overa:

„Hej, Žavucic, ŽKoSSevnews ti je strana agentura u Kosovskoj Mitrovici. Znam da znaš, ali volim da znaš da još neko zna. Pozdravi keramičara!“

Dakle, egzekucija u nekoliko minuta - zilotovski odsečno, smešteni smo u tamu hada kao tipična nesrBska aždaha, dok je virtuoz Đorđe na svetom kamiončelu poleteo u belinu raja za zaslužne duše i blokirao nas. Digitalna ekonomičnost na delu.

Preostalo mi je samo da po sećanju, kao svoju zlehudu sudbinu prigrlim jedinu preostalu reč sa ličnog pečata virtuoza Tviter svitka, koja nije opisivala njenog junaka, već je dodeljena nama: migrant, onaj bez te-

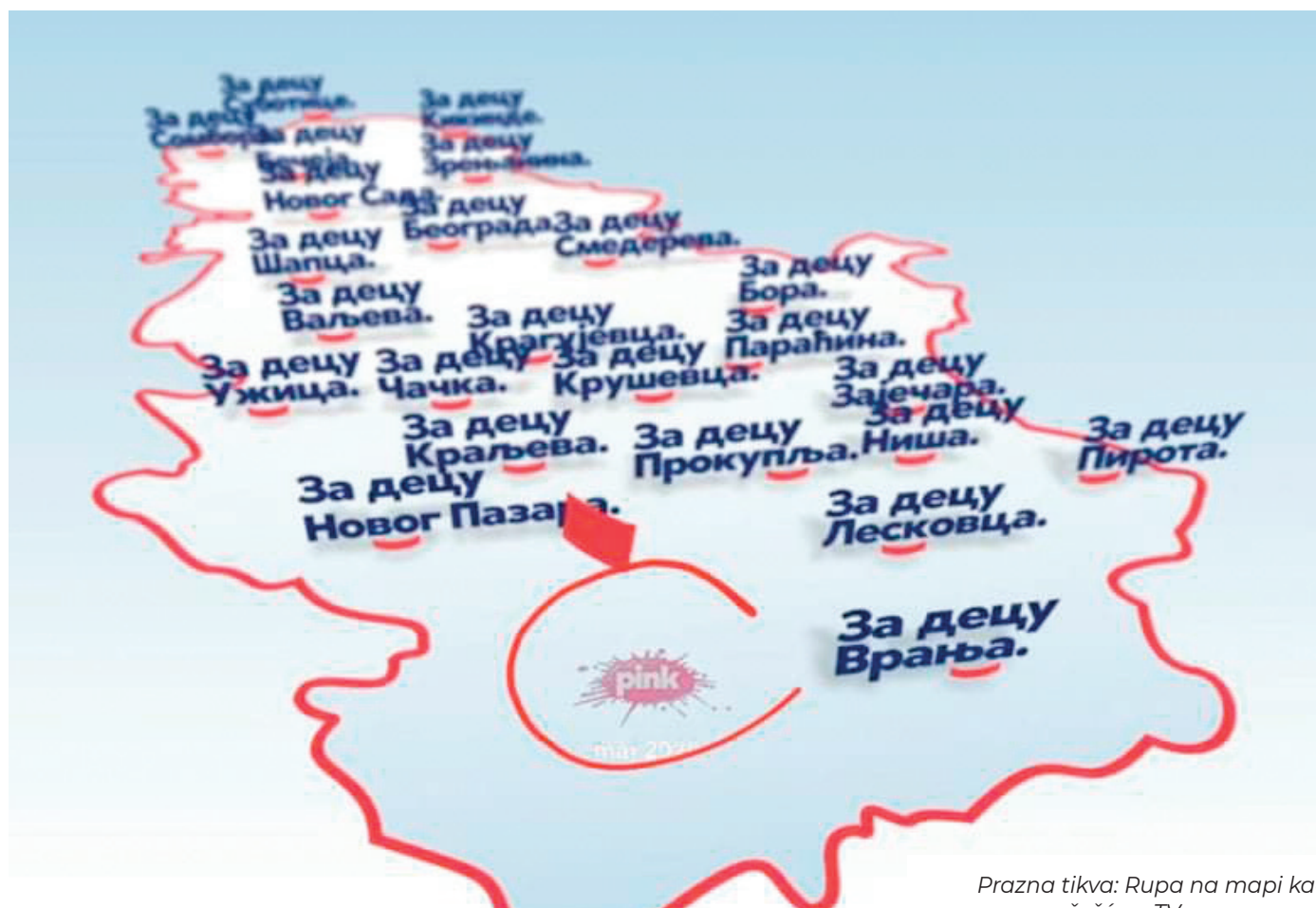
Kada 95 odsto površine tela zahvati iritacija spoljnih alergena, reakcija organizma bude đavolski burna, pomislila sam, i sama sklona alergijama. Šta je radila srpska politika u vreme kada se pisao kosovski ustav? U vreme kada se pripremala integracija? Od vremena kada su Srbi postali nezaobilazni deo kosovske vladajuće koalicije?

ritorije. To jest, bez Metohije, ili i Kosova i Metohije.

I zaista, kud god se mrdnem, čuknu me u glavu ko u tikvu bez korena.

U istom danu i u dalje dobroj veri da nisam hibridni profesionalac, već da baštinih oldtajmerske vrednosti dijaloga i debate, odobrila sam objavljivanje teksta kolumniste iz Prištine o tome zašto novinarka javnog

nosti, ostavljajući joj na volju da van radnih sati govori slobodno ono što misli, ali je naše čitaoce zato opomenuo i da „skoro 100 odsto građana iz albanske zajednice i većina drugih nacionalnosti na Kosovu to ne vide kao pitanje slobode izražavanja“... već kao „prekršaj za koji se snose posledice“... kao „povreda koja iritira građane albanske i druge nacionalnosti“. Ukoliko se ova tema posmatra

Prazna tikva: Rupa na mapi kao sve češće u TV prognozama

servisa Kosova „nema pravo“ da koristi reč „Metohija“. Tekst Fadilja Ljepaje „Profesija, pravo i pravda“ jedna je u nizu serije kolumni srpskih i albanskih intelektualaca na našem portalu koju smo pokrenuli nakon što je novinarka RTK nedavno dobila drugu opomenu zbog toga što je u izveštavanju koristila Metohija, a što je u njenom kolektivu protumačeno kao širenje rasne i verske netrpeljivosti. Suštinski, ovaj incident nije ništa drugo do silikonska modla u koju se izliva bipolarnost dva naroda, naizmenično na štetu jednog i drugog, već decenijama.

Možda će se i ovaj urednički potez da se slobodom govora priđe arhimitu ispostaviti kao infantilno gubitnički, ali mi na um, evo, za već 40 godina kosovske krize, ne naleže rezervna misao u odnosu na to da tamo gde vlada tabu, caruje neznanje, a ljudsku pristojnost kosi strah od drugog i drugačijeg jer se iz njega rađa mržnja; i toga da elite imaju obavezu da svoja društva izvedu iz jednog i drugog ćorsokaka.

Ljepaja je u svojoj striktnosti pridržavanja slova kosovskog ustava i zakona priznao da je ipak tolerantan, te se ograničio samo na vreme koje novinarka provede na radnoj duž-

kao „pitanje (ne)pravde, onda za takve stvari se treba (iz)boriti politikom“, posavetovao je.

Kada 95 odsto površine tela zahvati iritacija spoljnih alergena, reakcija organizma bude đavolski burna, pomislila sam, i sama sklona alergijama. Šta je radila srpska politika u vreme kada se pisao kosovski ustav? U vreme kada se pripremala integracija? Od vremena kada su Srbi postali nezaobilazni deo kosovske vladajuće koalicije? Samu sebe sam istovremeno stavila na muke rešetajući se pitanjima, premda više retoričkim no što sam bila raspoložena da domišljam precizne novinarske odgovore.

Usred insistiranja sa raznih strana na striktnoj primeni rodoljubivo puritanske semantike, misli su mi srećom skrenule u Gorazdevac i Osojane. Mladi urednik jedinog lokalnog medija na srpskom jeziku iz Metohije - Radio Gorazdevca, Darko Dimitrijević, koji sa suprugom i dve dražesne, višprenske devojčice živi u plodnoj ravnici kraj Bistrice, okružene mitskim planinama i barem sa toliko nedaća koliko je grandiozna i njena lepota, zaličio mi je na moguću čarobnu formulu opstanka i srpske i kosovske leksike: Istrajava dovoljno blizu Vi-

sokih Dečana, sa sunarodnicima, sa jednim kolegom u studiju i uz svoju porodicu, da je moguće da i Metohija opstane. Dovoljno je blizu Peći, Kline, Prizrena, Prištine, Gračanice i Kosovske Mitrovice da suživot podeli sa saradnicima, poznanicima i prijateljima, i da tako odmeri breme prošlosti generacije očeva, ali i dobije šansu i specifičnu težinu svog doba sa čime će moći da utiče na budućnost svoje dece.

Konačno, u istom danu me je dočekao predizborni spot supersonične sile Srbije, svevišnja tri S, sa porukom za decu Srbije. U njemu nisam videla našu decu. Budućnost Srbije prestala je da se od severa ka jugu prebrojava u Vranju, onako kako će se brojati glasovi na lokalnim izborima u junu.

Učinilo mi se da dole vidim onu praznu tikvu, koju sve češće vidim u vremenskim prognozama RTS i Pinka. Da ne ostanem i bez profesije, pa da pitam autore ovih digitalnih sadržaja:

Zašto ni onaj drugi ustav nije mapirao decu Metohije? Redakcije sunčeve zrake, oblake i kišu nad Kosovom?

Već sledećeg dana isto pitanje je kružilo društvenim mrežama ovde na Kosovu, razumljivo, lokalni Srbi su postavljali ovo pitanje: Čija su deca odavde? A u smiraj istog, voila, na stranicama članka Srpske liste i aktivista osvanuo je brže-bolje sklepani hibrid: Za decu Kosovske Mitrovice, za decu Zvečanana, za decu Pomoravlja, za decu Gračanice, za decu Štrpca, za decu u Gori, za decu Metohije I tako sve do Vranja...

Ali! Čija su deca Kuršumlije, Bujanovca, Medveđe, Preševa, Raške, Kosovske Mitrovice, Štrpca, Gračanice...? Čiji je hidrometeorološki zavod zadužen za ustavnu preambulu Srbije?

Autorka je urednica portala Kosev iz Kosovske Mitrovice

Danas

klub.danas.rs

799 din mesečno*

Specijalni rođendanski popusti za članove Kluba čitalaca Danasa

9. juna:

- 1. Kafe Bar 16**
- besplatno piće dobrodošlice
- 2. Gopi Yoga Centar**
- 50% popusta na mesečno vežbanje
- 3. Muzej čokolade**
- 20% popusta na cenu ulaznice
- 4. Javni akvarijum i tropikarijum**
- besplatan ulaz
- 5. CarGo**
- 15% popusta na njihovu uslugu

Ostali popusti na klub.danas.rs

KLUB ČITALACA

* Cena je sa popustom od 20% koji važi tokom cele 2020. godine

TOP LISTE ZA STIO

TOP LISTE ZA STIO

Pet glavnih prepreka u radu Južnih vesti

Kriju od nas i kad pale rasvetu

Piše: Jelena Canić Milanović

Poslednjih godina javlja se strah građana i stručnjaka da javno govore za naš portal.

Volja i želja da budu tu i informišu građane na pravi način i da obavljaju svoj posao profesionalno - nikada ne manjkaju među novinarima Južnih vesti. Za 10 godina rada stekli smo ugled i, ono što je nama najvažnije, poverenje publike. Ipak, kako su rasli uticaj i čitanost, javljale su se i razne prepreke.

Prva barijera, koja je iz godine u godinu sve jača, jeste zatvorenost i netransparentnost u radu institucija, odnosno nadležnih. Gradske uprave, lokalna preduzeća, kao i ona republička, izbegavaju da nas informišu o događajima i ne odgovaraju na naša pitanja.

Tako građani ostaju uskraćeni ne samo za odgovore o urbanizaciji Niša, radu inspekcija, upotrebi službenih kola, često i za servisna pitanja poput gradske rasvete ili deponija.

Najbolja ilustracija ovog ponašanja javnih funkcionera, koji ne osećaju obavezu da pruže informacije od javnog značaja, jeste

KAD BIH BIO LIČNOST DANAS

Žigosanje Žig infa

Piše: Katarina Živanović

Za lokalni medij iz Grocke Žig info šira javnost Srbije verovatno ne bi ni čula da novinaru ovog portala Milanu Jovanoviću krajem 2018. nije spaljena kuća, i to samo zbog toga što je radio svoj posao - istraživao i pisao o krađi, korupciji i nepotizmu u opštini, na čijem čelu je bio Dragoljub Simonović. Ovaj visoki funkcioner je upravo osumnjičen kao nalogodavac paljenja kuće. Suđenje je toku i prilično je mučno jer odbrana od žrtve pokušava da napravi krivca i da ga diskredituje.

Jovanović je kobne noći kada mu je zapaljena kuća bio u njoj sa suprugom. Pukom srećom su ostali živi jer su pret hodno na vrata ispaljena dva metka. To ih je probudilo te su na vreme pobešli kroz prozor i spasili se sigurne smrti. Kuća je izgorela do temelja, a javnost je ostala zaprepašćena činjenicom da Simonović nije optužen za pokušaj ubistva.

Zašto je priča o Jovanoviću i malom lokalnom mediju bitna? Zato što je ona paradigma o stanju u Srbiji uopšte, o situaciji sa medijima i o tome koliko kod nas vredi ljudski život. Čini se, uopšte ne. Osim ako niste bliski saradnik nekog lokalnog šerifa, a takvih je u svakom gradu i svakoj opštini, ili niste član SNS-a. Ono što lokalne kabadahije rade u svojim sredinama, državni funkcioneri rade svim građanima. Nekažnjeno. Poražavajuće je i to da je Jovanović imao dokaze o tome da Simonović planira njegovo ubistvo još dve godine pre paljenja kuće. Da je sve dokaze dosta-

vio policiji i tužilaštvu, ali ga niko nije pozvao a kamoli zaštitio. O mutnim radnjama i kriminalnim planovima predsednika opštine Grocka Jovanović je u više navrata pismeno obavestio predsednika Srbije Aleksandra Vučića i premijerku Anu Brnabić. I oni su ostali nemi, kao i brojni drugi funkcioneri, Agencija za borbu protiv korupcije... Zato sve ono što se dogodilo Jovanoviću ide svima njima na dušu.

Portal Žig info čine Željko Matorčević, glavni urednik, mladi, beskompromisni novinar, i njegov stariji kolega Milan Jovanović, policajac u penziji. Ovaj dvojac je savršen tandem za otkrivanje zakulisnih radnji i brojnih malverzacija koje su se godinama događale u opštini. I sam Matorčević je bio na "listi za odstrel", a brutalno je prebijen neposredno pre nego što je Jovanoviću zapaljena kuća. Za naš list je govorio kako izgleda saradnja sa starijim kolegom, koji je više od 30 godina bio zaposlen u MUP-u Srbije.

Milan je pravi policajac, operativac. Nikada ne bi napisao nešto za šta pret hodno nije sakupio čvrste dokaze. Pre pisanja teksta, on pregleda gomilu dokumentacije. A i na terenu je nenadmašan. Sećam se kada je otkrio aferu "Gročansko naselje", danima je tumačio po šipražju oko Srebrnog jezera i uspeo da sakupi dokaze o tome da Dragoljub Simonović i svi visoki funkcioneri opštine Grocka tamo imaju vile. Jednom me je vodio kroz to granje i mulj, jedva sam izdržao. Da sam znao šta namerava, ne bih ni krenuo na put sa njim - duhovito je o svom kolegi pričao njegov mladi urednik.

Jovanović je najviše pisao o krađama Dragoljuba Simonovića. "Imamo policijski zapisnik da je u svojoj poro-

dičnoj kući krao električnu energiju, tako što je vršio potrošnju struje van brojila", ispričao je Jovanović. Govorio je i o slučaju čuvara groblja u Vrčinu, koji je sa ličnim dohotkom od 25.000 dinara na tenderu kupio komunalno preduzeće u Grockoj, sa svim mašinama, koje je potom prebacio u firmu "Graditelj", čiji je vlasnik upravo Simonović, a vodi je njegova ćerka. Ta firma se bavi svim građevinskim i komunalnim poslovima u opštini. Jovanović je pričao i o tome kako je Simonović u Maloj Ivanči tašti napravio ogromnu kuću, sebi kupio dva vojna džipa za lov, supruzi novu "tojotu", sinu džipa, sebi "škodu"... "Do pre šest godina se grebao za cigarete, sada mu je kuća od 1.000 kvadrata, kako?", upitao se Jovanović. Jedan od tekstova na portalu bavio se nepotizmom - supruga tadašnjeg predsednika Grocke je savetnica u opštini, snaja glavna za legalizaciju, prijatelj za obrazovanje, prija za vodovod, sinovac za smeće...

Ipak, najveću buru izazvala je priča u vezi sa gasifikacijom opštine. Po ugovoru, ona je trebalo da bude završena krajem 2014. godine, ukupno koštajući 29.360.000 evra. Na ugovoru je potpis Dragoljuba Simonovića, a gasifikacija do danas nije urađena. Žig info je postavio pitanje - gde su pare.

Istraživačko novinarstvo na način na koji to Žig info radi trebalo bi da uđe u udžbenike. A zatvor bi trebalo da postane mesto na koje odlaze svi vlastodršci koji krše zakon, uzimaju ga u ruke i divljački se obračunavaju sa kritičarima i političkim neistomišljenicima. To će se sigurno desiti kada postanemo uređena država. A kada će to biti, nažalost, niko ne zna niti može da predvidi.

TOP LISTE ZA STIO TOP LISTE ZA STIO TOP LISTE ZA STIO

ćutanje načelnika Gradske uprave Niša Ljubice Janića. Nakon što duže od godinu dana nije odgovorio ni na jedno pitanje Južnih vesti, tražio je da mu se umesto telefonom ili mejlom, pitanja uruče poštom. Pisma smo poslali, ali odgovora i dalje nema.

Brojni direktori, većnici i političari ne javljaju nam se, ne žele da pruže informacije, a posebno na lokalnu kreiranu je klima da je svima, sem njima, dozvoljeno na govore za novinare Južnih vesti. A jedan od čestih izgovora lokalnih funkcionera je da nisu nadležni, te onda prebacuju loptu na republičke ustanove, koje su još više zatvorene i teže dostupne lokalnim medijima koji nisu u centru dešavanja - Beogradu.

Velika prepreka su i politički pritisci sa kojima se Južne vesti susreću poslednjih godina, a koji su menjali forme. Od prozivki sa smo "strani plaćenici", preko pretnji, do ozbiljnog administrativnog uznemiravanja - brojnih inspekcija koje su nam dolazile na vrata, a potom i jednogodišnje poreske kontrole.

Kada radite u malim sredinama, poput naših dopisnika iz Pirota, Vranja, Leskovca i Prokuplja, poteškoća jeste što svi znaju sve. Koliko to u ponečem novinarski posao, toliko i otežava, jer i vas svi znaju, te se ukoliko napišete nešto kritički i osetljivo, možete zabrinuti za svoju i bezbednost svoje porodice. Tako dolazimo do situacija da se novinari indirektno preći otkazima njihovim najbližima, "savetuje" da baš ne "čačkaju" tu priču jer "svi znaju gde žive".

Problem koji je sve veći poslednjih godina jeste strah građana i strah stručnjaka da javno govore za Južne vesti. Tako radnici rado zovu, pišu pisma i mejlove i žele da nam ukažu na probleme, ali nerado se potpisuju. Isto je i sa stručnjacima - plašeci se da će dobiti otkaz ukoliko izjave nešto što ne odgovara vladajućem režimu, izbegavaju da govore javno.

Tako smo u jeku epidemije korona virusa imali brojne nezvanične informacije od lekara Kliničkog centra koje su bile potpuno suprotne onome što se zvanično saopštavalo. Ali, niko od njih nije želeo da govori imenom i prezimenom. Time smo došli u situaciju da vagamo između zvaničnog i nezvaničnog, obaveze da obaveštavamo i informišemo, ali ne i nađemo pravu istinu.

Peta prepreka u radu Južnih vesti, a zbog koje su mnogi lokalni mediji ugašeni, jeste finansiranje. Medijski konkursi su samo paravani za isplatu pogodnih medija, a i oglašavanje je otežano jer se na lokalnu mnogi plaše da se reklamiraju na našem portalu. S druge strane, lokalni mediji vrlo teško mogu da dođu do nacionalnih reklamnih kampanja kako bi ostvarili prihod.

Ipak, naša uređivačka politika se ne menja. Koliko god da nezavisnost ima visoku cenu, ekipa Južnih vesti je tu da prepozna temu i radi u interesu građana. Svojim integritetom i profesionalnošću lomimo sve prepreke.

Autorka je zamenica glavnog i odgovornog urednika Južnih vesti

TENDENCIOZNA PITANJA

ZORAN SEKULIĆ (FONET): KONKURENCIJA SU NAM DVA DRŽAVNA KABINETA

Svrstani smo u kategoriju "mešoviti neodrživih sistema", u kojoj pravimo društvo Azerbejdžanu, Rusiji, Belorusiji, Bosni i Hercegovini, Bugarskoj, Kazahstanu, Severnoj Makedoniji i Tadžikistanu

D: Kad bi se naša medijska situacija i sistem poredili, na primer, sa onima u Velikoj Britaniji, u čemu bismo najviše zaostajali za njima?

- Mada tradicionalno priznajemo samo odmeravanje sa najvećim i najrazvijenijim, što bi, kada je Evropa u pitanju, mogli da budu mediji u Velikoj Britaniji, Nemačkoj ili Francuskoj, medijska situacija u Srbiji zapravo najviše zaostaje sama za sobom. Prema međunarodnom indeksu održivosti medija, on je u Srbiji prošle godine bio niži

nego u poslednjoj godini Miloševićeve vlasti. Svrstani smo u kategoriju "mešoviti neodrživih sistema", u kojoj pravimo društvo Azerbejdžanu, Rusiji, Belorusiji, Bosni i Hercegovini, Bugarskoj, Kazahstanu, Severnoj Makedoniji i Tadžikistanu.

D: Da li ista odstojanja i "društvo" važe i za novinske agencije?

- Dve privatne novinske agencije, nastale iz očajja kao moralni i profesionalni nalog u vreme raspada i ratova u Jugoslaviji, za sličnim agencijama u drugim zemljama najviše zaostaju u godinama i novcu. Prednjače, međutim, u neprijateljskom okruženju u kojem rade. Čudom opstaju više od 26 godina, ali su generacijski ostarile, produkcijski preopterećene i tehnološki sve teže hvataju korak. Uz to su i finansijski iscrpljene i zadužene. Profesionalno i etički ipak su bolji deo medijske scene Srbije. Ako ništa drugo, ne stide se sebe samih.

D: Da li je vama i Beti lakše kad za konkurenciju imate Tanjug koji ne postoji?

- Tanjug nije konkurencija, država je konkurencija, preciznije dva, ako ne i samo jedan njen kabinet. Gašenje Tanjuga zvanično je obznanjeno pre skoro pet godina, ali ga se pokrovitelji uporno ne odriču ni po koju cenu. Kako sada izgleda, fantomski će i dalje beskonačno postojati, suprotno zakonu i odluci Vlade koja ga održava u životu. Sa privilegovanim Tanjugom na diskriminatorskom medijskom tržištu, privatnim novinskim agencijama lakše je do (samo)uništenja.

KAD SE SVAKOM MOŽE SKRESATI U BRK

Svetionici u bezgraničnom prostoru

Izbor:
Bojana
Bačić

Nikada nije bilo uzbudljivije vreme za novinarstvo, a s druge strane mediji nikada nisu bili dosadniji, nešto poput konfekcijskog odela. Uvek isti i predvidivi, a realnost je sve samo ne dosadna i predvidiva.

Savremeni život i tehnologija tradicionalnom novinarstvu pridodali su jednu novu dimenziju - interaktivnost. Čitaoci se više ne svađaju sa televizorom ili psuju omiljene novine dok ih čitaju udobno zavaljeni u fotelju, već na sajtu napišu komentar vidljiv svima, a na društvenim mrežama novinarima "saspisu sve u brk".

A gde su tu mediji? Gde je tu istina i javni interes u svetu stranačkih botova koji po instrukciji "napadaju" sajtove kad dobiju dojavu o tekstu koji se neće dopasti "onima sa vrha".

Epidemija korona virusa pokazala je da je svet danas više nego ikada globalno selo i da nešto što se dešava na jednom kraju sveta imaće i te kako odloženo dejstvo na suprotnoj strani sveta.

Ako je svet postao tako mali gde posledice svakog događaja mogu biti velike, kolika je onda Srbija?

U Beogradu svaka jača vest odjekne u drugim delovima zemlje kao rafal. I dok se mediji u Beogradu dele na režimske i one druge, zaokupljeni temama koje na svakodnevni život tzv. običnog čoveka i nemaju ama baš nikakav uticaj, internet portali iz različitih

krajeva Srbije ostaju poslednji svetionici slobodnog novinarstva.

Biti nezavisan medij u manjim sredinama mnogo je teže nego u Beogradu, jer se u njima svi znaju, samim tim prekršaji su vidljiviji "golim okom", a pritisci da se prikriju mnogo jači.

Južne vesti: Oči i uši južne Srbije

Južne vesti, internet portal iz Niša, uspeo je ono što svaki lokalni mediji sanja, a što malo kojem polazi za rukom. Prešao je okvire svog atara baveći se temama iz svog dvorišta. Retko šta može da im promakne na radaru, što neminovno dovodi i do borbe sa različitim pritiscima. Uspevaju da odolevaju i da se izbore za nezavisnost istovremeno ostajući na strani građana i javnog interesa. Oni su jedan od primera najbolje onlajn profesionalne prakse, poštujući profesionalne standarde, kombinujući "tradicionalno" sa građanskim novinarstvom koristeći društvene mreže na internetu.

Magločistač: Pravovremene informacije sa terena

Protesti "Jedan od pet miliona" koji su održavani prošle godine više meseci pokazali su kako mali plamen građanskog bunta i otpora može da se brzo proširi na celu zemlju. Takozvani "veliki mediji" često nisu u mogućnosti da dobace u svakom trenutku do svakog kraja zemlje. Zato u vreme medijskog mraka lokalni mediji i portali pokazuju se kao nezamenjivi izvor relevantnih informacija sa samog terena. Upravo kao takav se pokazao subotički portal Magločistač. Ono što je većini lokalnih medija nedostatak, postavljanje nepravovremenih informacija, Ma-

gločistaču nikako nije bio, pa su tako informacije tačne i relevantne stizale odmah nakon završenog protesta.

Radio 021: Medij koji pamti Miloševićevo vreme

Radio 021 iz Novog Sada je najpouzdaniji izvor sa teritorije ovog grada i Vojvodine. Nastao je u vreme režima Slobodana Miloševića sa idejom da se pokrene gradska informativna radio-stanica, otvoren, slobodan i medij nezavisan od uticaja tadašnjeg političkog establišmenta. Preživio je i jedan je od medija koji je uspeo da se prilagodi savremenim tehnologijama, ali ne nauštrb profesionalnih standarda. Od jednako uspešnog radija nastao je informativni sajt sa dnevnim informacijama iz Novog Sada, Vojvodine, Srbije i sveta.

Insajder: Ekskluzivne vesti u trci za dnevnim informacijama

Kulturna istraživačka emisija Insajder se preselila u kako oni kažu bezgranični prostor interneta, jednako uspešno, kao što rade istraživačke emisije, koje su postale prepoznatljiv brend i otkrile brojne afere kojih je retko ko želeo da se dotakne. Pored sjajnog istraživačkog rada, Insajder na svom sajtu uspeva da dođe i do ekskluzivnih informacija u svakodnevnoj trci za dnevnim vestima.

Peščanik: Ako vam je dobro, onda ništa
Peščanik je uspeo za sve ove godine, iako je "proteran" sa B92, i uprkos svakodnevnom bitkama za голу egzistenciju, da sačuva svoju

autentičnost koja je prepoznatljiva i onima koji nisu fanovi trajnog raskidanja sa nasleđem devedesetih. Iako živimo u vreme pamćenja zlatne ribice koja zaboravi sve ono što je videla čim obrne jedan krug oko akvarijuma, a zvanične statistike govore da je prosek zadržavanja na svim sajtovima oko tri minuta, oni koji čitaju Peščanik provode sate na ovom sajtu.

Glas Šumadije: Kada novinari neće da čute

Glas Šumadije je nastao kao portal novinara koji, kako kažu, ne žele da čute i koji su ubeđeni da nema te istine koju treba sakriti od građana. A kako to izgleda kada novinari ne žele da čute, pokazuju i najnovije pretnje dopisniku Danasa i saradniku ovog portala Zoranu Radovanoviću, zbog serije tekstova o Zastava oružju u kojem ukazuje da je fabrika u lošem stanju, da su dugovanja velika i da se ne uplaćuju doprinosi.

Autonomija: Pluralizam mišljenja

Autonomija je portal Nezavisnog društva novinara Vojvodine. Ideja Autonomije je da popune sve one praznine koje su nastale u medijskoj sferi Vojvodine i Srbije u ovim turbulentnim godinama koji svi živimo poslednjih trideset godina. Što bi rekli popularni internet gurui, Autonomija je pronašla svoju nišu kao alternativa "uređivački zarobljenim", državnim ili komercijalnim medijima, kako bi omogućila pluralizam informacija, i pokretanje debate u društvu o brojnim nagomilanim tabu temama.

*Autorka je novinarka Danasa
(https://www.danas.rs)*

„NEPRIJATELJ“ FINANSIRA PROTIVNIKE

Paraćin, ni propagande, ni udvorištva

Na teritoriji Paraćina deluje nekoliko lokalnih medija, više ih je u neposrednoj okolini, pa je novac nekako ravnopravno teritorijalno usmeren, polovina Paraćinu, polovina drugima

Jelka Jovanović

Svi mediji koji su aplicirali i ispunili formalne uslove konkursa dobili su novac opštine Paraćin, rekao je novembra 2018. Saša Paunović, predsednik te opštine, odgovarajući na pitanja građana na Fejsbuk strani Danasa o konkursu za projektno sufinansiranje medija.

Istu rečenicu Paunović bi mogao ponoviti i danas, pošto je rešenjem o raspodeli sredstava za projektno sufinansiranje proizvodnje medijskih sadržaja, na predlog tročlane komisije, svih 38 aplikacija sa ispravnom dokumentacijom i ove godine dobilo pomoć. Neki 10.000 dinara, neki više miliona, ali svi imaju parčence medijskog budžetskog kolača Paraćina. Koji, uzgred, sa 12 miliona dinara nije beznačajan u poređenju sa opštinama slične veličine i razvoja, ali je daleko od zahteva medijskih udruženja da bude bar jedan odsto ili sna od dva procenta za informisanje.

Na teritoriji Paraćina deluje nekoliko lokalnih medija, više ih je u neposrednoj okolini, pa je novac nekako ravnopravno teritorijalno usmeren, polovina Paraćinu, polovina drugima, među kojima su mediji iz susednih Jagodine i Čuprije, nešto daljih Kruševca, Zaječara i Niša, pa preko Beograda do Novog Sada i Šapca.

Lokalni RTV sistem Kanal M sa svoja tri medija iz opštinske kase zavređeo je pet miliona dinara, TV tri, radio i internet po milion, uz još jedan ugovor o plasmanu projekta na talasima RTV Kanal M. Ne bi to bilo čudno - a i na tragu prakse da najuticajniji lokalni mediji najdublje zagrabe - da vlasnik Kanala M od pre dve godine nije znameniti Radoica Milosavljević, koji slovi za jednog od najvećih medijskih mogula u Srbiji pošto je prilikom obavezne privatizacije pre nekoliko godina pazario mnoštvo lokalnih RTV-stanica (ne svojim novcem, kako se ispostavilo...). I bez sumnje je privrženik, a može biti i dužnik vladajuće Srpske napredne stranke, koja, međutim, nije vladajuća u Paraćinu. U svakom slučaju, RTV Kanal M je prodat posle čudnog saopštenja tadašnjeg vlasnika Dejana Mihajlovića da se ograđuje od lokalne vlasti (!), što je dalo poseban pečat „profesionalnoj“ orijentaciji te kuće.

Sem RTV-a Kanal M još su dve kuće sa sedištem u Paraćinu ušle u konkursnu raspodelu novca.

Opština Paraćin je izuzetak i kada je u pitanju odnos prema medijima tokom još aktuelne epidemije korona virusa - aneksima ugovora svim medijima je rok za realizaciju projekata produžen za onoliko vremena koliko je trajalo vanredno stanje. Iza ove pohvalne prakse krije se i notorna činjenica da je tokom vanrednog stanja ob-

stavljeno plaćanje koje nije direktno u funkciji borbe protiv epidemije, pa tako i sufinansiranje medijskih projekata, što je praktično naloženo Uredbom Vlade

Srbije o promeni rokova u upravnim postupcima za vreme vanrednog stanja, na koju se pozvalo Opštinsko veće. Slova Uredbe, međutim, malo ko se držao, bar kada je reč o obavezama prema medijima, tako da je produžetak roka, zapravo, ustupak koji i Opštini daje mogućnosti da konsoliduje budžet i plati ugovorne obaveze. Treba još reći da je dosadašnja praksa Paraćina u tom smislu besprekorna.

Pošto smo u predvečerju formulisanja novih zakonskih odredaba u medijskom paketu, na primeru Paraćina, uz sve uočene mane prilično različitom od drugih u Srbiji, moguće je izvući nekoliko zaključaka za rubriku „država i mediji“. Jasno je, prvo, da Paraćin nije primer zloupotrebe javnih medijskih sredstava u promotivne političke svrhe, mada valja reći je pre dve godine bilo primedaba na dodelu novca jednom tek osnovanom mediju.

Na prvu loptu se ne može pohvaliti pravilo da novac dobijaju svi koji konkurišu sa urednom dokumentacijom, pošto to derogira suštinu projektnog sufinansiranja kao oblika (male) državne pomoći medijima da kroz projekte proizvode i sadržaje za koje nemaju dovoljno kapaciteta ili novca, a od javnog su interesa za građane tog područja. Napokon, minimalna svota koja je određena - za ovu godinu 10.000 dinara! - jedva da pokriva troškove koje konkurisanje iziskuje, pa se teško može smatrati podrškom.

No, ono što prevazilazi uobičajenu praksu u Srbiji jeste da na budžetski novac Paraćina mogu računati i mediji koji nisu „pobodni“, odnosno nisu iz političkog šešira ili šinjela vlasti. To bi bio ili će, preciznije, biti ogroman plus kada uz tu vrstu nepristrasnosti obavezno bude išao i kriterijum valjanosti projekta; ovako je Paraćin na dobrom putu, što u sadašnjim okolnostima nije malo.

Može se naravno pretpostaviti da je ovako ustanovljena praksa svojevrstni kompromis sa nezdravim političkim i medijskim okruženjem u Srbiji. No, izvesno je da Paraćinci ne doprinose aktivno opštem političkom i medijskom okruženju čiji je glavni proizvod gola propaganda, sa izraženim udvorništvom kao metodom javnog komuniciranja.

KOME JE SVETLO SVETLO, A KOME JE MRAK

U Šabac, na slobodu

TV Šabac redovno prenosi sednice Gradske skupštine, gde više od 80 odsto vremena koriste odbornici SNS

Dragan Eraković

Kao grad duge i bogate kulturne tradicije Šabac se može pohvaliti da je između dva rata ovde izlazilo više od 30 listova i časopisa. U potonja vremena, „zlatnih osamdesetih godina“, jedini nedeljnik „Glas Podrinja“, imao je tiraž i do 25.000 primeraka, a Radio Šabac bio najslušanija stanica u SFRJ. Ali, desilo se na primer da 2000. godine predsednički kandidat DOS-a Vojislav Koštunica nije mogao da gostuje na Radio Šapcu čak i da se plati komercijalna cena.

Od tada lokalnu vlast preuzele su prodemokratske snage, a to je vrlo vidno i po medijskim slobodama, pogotovo poslednjih nekoliko godina Vučićeve ofanzive na medije. Tako je TV Šabac jedina televizija koja je direktno prenosila sve protestne šetnje u Beo-

niku „Podrinske“ SNS je ostao dužan više od 200.000 dinara za prošlu izbornu kampanju, ali bi svakako voleli da predstavnici SNS odgovore na neka važna pitanja kao na primer: ko je i kako prenosio korona virus; zašto su zaraženi porodilište i infektivno odeljenje u Šabačkoj bolnici kao i Poštanska štedionica; ko je i kako raspola- gao lažnim pečatom Kriznog štaba za vreme poplava 2014. godine... Uz to, Povereništvo SNS u Šapcu ne zove redakcije ovih medija na konferencije za novinare.

Konkursi za medijske projekte ovde se redovno objavljuju, a na raspolaganju je gotovo jedan odsto gradskog budžeta, odnosno 36 miliona dinara. Ovde, za razliku od većine drugih lokalnih samouprava, članovi komisije su predstavnici reprezentativnih novinarskih udruženja. Pa, na primer „Podrinske“ su dobile sedam miliona dinara za projekat „Šabac, grad Jevrema, Luke, Vinavera i naših potomaka“, a prethodnih godina to su bili projekti o opstanku mladih na selu ili participiranje građana u odlučivanju. TV Šabac dobila je deset miliona dinara, sredstva je dobio i treći šabački nedeljnik, „Čivija“, kao i sportski list „Sport u Podrinju“.

Deo sredstava pripao je i TV As, gde šabački naprednjaci imaju plaćeni termin, i to već duže vreme, mada je stranačka promocija zabranjena izvan izbornog ciklusa. Ono što odlikuje šabačku medijsku scenu je otvorenost, a najbolji primer bilo je vanredno stanje, kada su svakodnevno redovno održavane konferencije za novinare, i to je direktno prenošeno na TV Šabac. Međutim, na ovim konferencijama vidno je bilo odsustvo prorežimskih medija. S druge strane, kada je bila odbačena lista SNS za lokalne izbore, ovde su se pojavili ne samo predstavnici ovih medija iz Šapca nego su dolazili novinari iz nekih drugih i manjih sredina.

Privatizacija je znatno doprinela urušavanju medijskog sektora u Srbiji, ali ovde u Šapcu mediji su dostigli zavidnu cenu. Tako je „Glas Podrinja“ u prvi mah prodat za oko 700.000 evra, ali poslednja rata nije uplaćena, i list se ponovo našao na licitaciji. Ovoga puta cena je bila vrlo pristojnih 180.000 evra. TV i Radio Šabac prodati su takođe za visoku sumu od oko pola miliona evra. I za razliku od nekih ranijih vremena kada su novinari u Šapcu mahom bili muškarci, sada u novinarstvu dominiraju kolegice. Pre tri decenije, na primer, u dopisništvima RTS, Radio Beograda, Novosti, Politike, Ekspresa bili su isključivo muškarci, a znatan deo činili su i zajedničku redakciju „Glasa Podrinja“. Sada se muški poslenici u novinarstvu mogu izbrojati gotovo na prste jedne ruke.

I grad se dostojno odužio novinarima. Tako je za rekordno vreme završena sva papirologija da ulica gde je i dom štampe, sa redakcijama RTV Šabac i „Glasa Podrinja“, dobije ime po Zoranu Amidžiću, Sretanu Iliću, Bori Petroviću i Dejanu Milićeviću, ubijenim tokom izveštavanja; nekadašnja Mačvanska ulica ponela je ime po novinaru i pesniku Dragiši Penjinu, kao i ulica pored Gimnazije Ljubisava Andrića; jedna ulica dobila je ime po osnivaču prvih šabačkih novina Andriji Slavuju, a odskora tu je i velebni Knjaverov trg, u spomen na znamenitog književnika i novinara Stanislava Vi- navera.

gradu, a u improvizovanom studiju gosti su pored predstavnika opozicionih stranaka bili i eminentni kulturni i javni poslenici koji to nisu mogli u većini prestoničkih medija. U emisiji „Necenzurisano“ autorka Antonela Riha pozivala je i predstavnike republičke vlasti, ali se niko od njih nije odazvao. Slično je bilo i sa emisijom „Srbija danas“, takođe iz beogradskog studija.

Predstavnici SNS, ovdašnji funkcioneri pojačani u poslednje vreme ministrima i visokim stranačkim funkcionerima javno ističu da u Šapcu vlada medijski mrak i da nemaju pristupa šabačkim medijima. Istine radi, TV Šabac redovno prenosi sednice Gradske skupštine, gde više od 80 odsto vremena koriste odbornici SNS, a takođe i ostali šabački mediji izveštavaju sa ovih sednica. TV Šabac i „Glas Podrinja“ redovno zovu predstavnike SNS za pojedine teme, ali se nije desilo da se oni odazovu na ove pozive. Nedelj-

NI POSTKOVIDNA „NOVA REALNOST“ NIJE REDOVNO STANJE

Nezavisni mediji u nedostatku vazduha

Prema anketi koju je početkom aprila sprovela Asocijacija lokalnih i nezavisnih medija „Lokal pres“, svega deset odsto lokalnih medija koji su učestvovali u istraživanju reklo je da bez pomoći države ili donatora može da preživi naredna tri meseca

Piše:
Vuk Jeremić

Gordana Božić, direktorka „Kragujevačkih novina“, tek nedavno se vratila na posao, pošto najstariji nedeljnik u Kragujevcu nije izlazio tokom 52 dana vanrednog stanja. Kako ističe, prvi opipljiv novac dobili su od države u paketu mera za oporavak privrede. „Trenutno imamo troje stalno zaposlenih i četvero honoraraca, koji su godinama unazad u proseku primali između osam i deset hiljada dinara na par meseci. Funkcionišemo isključivo na entuzijazmu i trudimo se da opstanemo“, kaže.

Pomoć države, međutim, presušuje krajem jula, nakon čega sledi povratak u redovno stanje, koje, prema rečima Gordane Božić, nije bezbrižno.

„Broj oglašivača, koji je i inače mali, u manjim sredinama je još manji. Pritom, kako mi slovim za opozicioni medij, malo je onih koji imaju petlju da nam uplate oglas. Da stvar bude gora, grad Kragujevac već pet godina ne raspisuje konkurse za finansiranje medijskih sadržaja“, kaže Božić dodajući da se uzdaju u evropske projekte i sitne oglase koje su pravna lica u zakonskoj obavezi da objavljuju.

Prema anketi koju je početkom aprila sprovela Asocijacija lokalnih i nezavisnih medija „Lokal pres“, svega deset odsto lokalnih medija koji su učestvovali u istraživanju reklo je da bez pomoći države ili donatora može da preživi naredna tri meseca. Trideset odsto njih navelo je da ima sredstva za održavanje rada tek za narednih mesec dana. Najugroženiji su elektronski mediji, gde čak 87 odsto ispitanih ističe da im je opstanak ugrožen. Značajno bolje ne stoje ni štampani mediji, u kojima 77 procenata ispitanika nije sigurno da li će isplivati na površinu, ali ni onlajn mediji (66 odsto). Uzroci ovako sumorne statistike su sma-

njena prodaja oglasnog prostora, otkazivanje ugovora od strane oglašivača i neplaćanje sredstava iz donacija.

„Kada ljudima spomenem mogućnost uplaćivanja oglasa, oni me gledaju belo. Kažu mi 'sačekaj prvo da sastavim kraj s krajem, pa ćemo da vidimo za oglase'. Cela ova godina će biti jako problematična“, kaže Dragan Đorđević, predsednik Upravnog odbora „Lokal presa“ i direktor regionalnog lista „Sremske novine“. Probleme medija nakon izbivanja epidemije razlaže na dve celine - otkazivanje gotovo svih ugovora za objavljivanje reklama i drastično smanjenje tiraža.

„Pritom, troškovi proizvodnje uopšte nisu pali. Mediji su se odlučivali na različite strategije kako bi pregurali ovaj period. Neki su smanjili broj strana i proredili izdanja. Neki drugi su se koncentrisali na elektronska izdanja. Međutim, neće svi moći da se vrate na kolosek jednom kada ovo prođe, tim pre što je određen broj medija već bio na ivici prevailije“, ističe Đorđević.

A kao što se određeni broj medija nalazi na ivici, isto može da se kaže i za određenu kategoriju novinara. Prvi na udaru ekonomske krize, kaže Dragan Milanović, predsednik Granskog sindikata kulture, umetnosti i medija „Nezavisnost“, biće slobodni novinari, takozvani frilenseri, i oni koji su honorarno angažovani u medijima. „Tek će da bude problema, mnogi od njih će ostati bez posla. Mi ćemo tek krajem godine biti u stanju da sagledamo razmere krize sa kojom se suočavamo“, navodi Milanović.

Nastupajući talas krize, ističe Milanović, samo će okrenuti zaposlene u javnim servisima i velikim kućama. Potres će se, s druge strane, najsnažnije osetiti u malim sredinama u kućama koje nemaju političku pozadinu. „Ti mediji neće moći da računaju na projekte, u meri u kojoj su to činili ranije, a oglašavanje je već bilo problematično, imajući u vidu neformalnu zabranu da se reklamiraju u određenim medijima“, kaže Milanović.

Problemi ekonomske samoodrživosti u medijskoj sferi svakako nisu skorijeg datuma. A malo ko je tako precizno skenirao kako se nemogućnost rešavanja ovih problema preslikava na život novinara kao knjiga „Od novinara do nadničara. Prekarni rad i život“ objavljene početkom 2016. godine. Urednik knjige, sociolog Srećko Mihailović napominje da je u istraživanju „nezanimljiv broj novinara rekao da, kada bi ponovo mogao da bira profesiju, izabrao neku drugu“.

Anketirajući više od 1.100 novinara Mihailović je došao do podatka da tri petine njih pokazuje zabrinjavajuće prekarizovani rad i život. Dve su, kaže, osnovne karakteristike toga. „Prva jasna osobina je nesigurno radno mesto, odnosno nesigurna mogućnost da se ono pronađe. Drugi aspekt je profesionalnog karaktera i tiče se mogućnosti da mislite svojom glavom. Dakle, prekarizovan rad novinara podrazumeva da on ne može da piše ono što misli da treba, već je prinuđen da radi isključivo po diktatu urednika ili vlasnika medija“, ističe Mihailović.

Pred nezavisnim medijima, napominje Željko Bodrožić, predsednik Nezavisnog udruženja novinara Srbije i osnivač nedeljnika „Kikindske“, nalaze se tri puta. „Jedan je da se priključite horskom izveštavanju i postanete propagandno glasilo vlasti. Drugi je da dignete ruke, kao što su to učinile 'Vranjske', koje su bile simbol nezavisnog lokalnog medija, jer prosto više nisu mogli u ovakvim uslovima da rade. I treći put je da nastavite da radite, jer je to jedino što umete da radite, i da se nadate da ćete dobiti do boljih dana“, ističe Bodrožić.

Mnogi mediji na lokalnu već su odabrali jednu od prve dve opcije, što je, prema rečima predsednika NUNS-a, možda i ključna razlika u odnosu na medijsku scenu iz devedesetih godina. „Veliki mediji su i za vreme Miloševića bili pod kontrolom, ali je postojala jaka lokalna mreža nezavisnih medija koji su razgrtali taj medijski mrak i krunili popularnost vladara. Danas toga nema. Trži-

šte ne postoji, odnosno vlasti ga kontrolišu. Oglašivači zaobilaze nezavisne medije, a konkursi za sufinansiranje medijskih sadržaja, na kojima se deli ogroman novac za naše standarde, služe za nagrađivanje poslušnih i bogaćenje lica bliskih vlastima koji su privatizovali medije“, kaže Bodrožić dodajući da je ohrabrujuće to što su evropski fondovi nešto izdašniji nego prethodnih godina, pošto su i „oni uvideli da je lokalna medijska scena potpuno devastirana“.

Slično viđenje ekonomskog stanja u medijima deli i državni sekretar u Ministarstvu kulture i informisanja Aleksandar Gajović, ocenjujući pomoć koju država trenutno obezbeđuje medijima kao nedovoljnu i ograničenu. Njegovo mišljenje je da bi država trebalo značajnije finansijski da pomogne medijima, a kao metod predlaže model javno-privatnog partnerstva. „Ne razumem zbog čega je to toliko strašno, kada slična rešenja postoje u velikom broju zemalja. Država u tom slučaju ne bi imala nikakvog uticaja na uređivačku koncepciju, ali bi imala određeni udela vlasništva u medijima“, navodi Gajović. Radna grupa koja je radila na izradi medijske strategije, dodaje on, propustila je da predvidi mogućnost formiranja javno-privatnih partnerstava. Međutim, ova mogućnosti i dalje postoji, imajući u vidu da je u planu izmena i dopuna medijskih zakona. A da li će ova ideja pronaći svoj put do zakona treba sačekati najmanje nekoliko meseci, dodaje Gajović, imajući u vidu da Srbiju iščekuju parlamentarni izbori, a potom i letnja pauza.

Kriza, s druge strane, verovatno neće imati toliko razumevanja za specifične prilike u Srbiji. Udariće svuda, a kao i obično, najviše će boleti one koji su i u „normalnim“ okolnostima sklapali kraj s krajem. U slučaju medija to su oni mali i nezavisni koji još uvek pokušavaju da se pridržavaju principa profesionalnog integriteta. Da li će u dolazećim mesecima cena tog profesionalnog obavljanja posla postati previsoka, ostaje da se vidi.

PARE IZ PROTOČNOG BOJLERA NISU ZA SVAKOG

„Masno“ se naplaćuje naklonost

Piše:
Vlado Madžoski

Tranzicija medija, koja je otpočela tamo negde pre dvadesetak godina, od državnog ka privatnom vlasništvu, bar u Zaječaru, nije donela neki boljitak demokratiji, a još gore su prošli novinari i ostalo osoblje medijskih kuća. Sa sigurnih „državnih jasl“ većina medija je prešla u privatne ruke, a njihovi vlasnici i nisu baš mnogo marili za prava i primanja novinara.

Mediji su, grubo gledano, još tih godina podeljeni u dve kategorije - na one koji su uz lokalnu vlast, te su dobijali velike novce iz gradskog budžeta i javnih preduzeća (za besmisleno reklamiranje monopolskih ko-

Sa sigurnih „državnih jasl“ većina medija u Zaječaru prešla je u privatne ruke, a njihovi vlasnici i nisu baš mnogo marili za prava i primanja novinara

munalnih firmi), te su postali i pravi protočni bojleri za „pranje para“ u korist gradske vrhuške.

S druge strane postoji grupa od nekoliko onlajn medija koji jedva ili nikako ne „krpe kraj sa krajem“ jer se, zaboga, usuđuju da kritikuju loše poteze vlasti. Među njima su „Glas Zaječara“, „Zaječar online“, „Tina“. Spisak medija koji kritički pišu o brojnim brljotinama, kriminalnim potezima i delima gradske vlasti se tu mahom završava. Naravno, cena za objektivnost je u činjenici da ovi mediji ne dobijaju niti jedan dinar na konkursima za informisanje od javnog značaja za razliku od ovih prvih koji „masno“ naplaćuju svoju naklonost i žmurjenje pred brljotinama lokalne vlasti. Valja

reći da za ovu godinu još nije završen postupak, ali se već zna da će najviše para dobiti TV stanica na čijem čelu je šurak gradonačelnika Ničića.

U ovakvim okolnostima veoma značajna za „opozicione medije“ bila je saradnja sa BIRN-om i „Južnim vestima“, koji su bili nosioci projekta 'Razvoj demokratije i podizanje nivoa profesionalizma lokalnih medija u Srbiji'. Sa ovog područja učestvovali su „Glas Zaječara“ i „Zaječar online“. Prema rečima Miljka Stojanovića, novinara „Glasa“, učešće u ovom projektu je bilo od velikog značaja za ovaj lokalni elektronski medij. Broj poseta sajtu je udvostručena (1,2 miliona za pola godine), kvalitet tekstova je podignut kao i profe-

sionalni odnos prema događajima u Zaječaru.

Urednik „zajecaronline“ rekao nam je da su i oni veoma zadovoljni pomenutom saradnjom. Da nije bilo učešća u dva njihova projekta ova mala medijska kuća ne bi preživela. Posebno ističu da su zahvaljujući BIRN-u podigli kvalitet tekstova koje su objavljivali, da su mogli da se tehnički bolje opreme i da je 14 meseci saradnje bilo od vitalnog značaja za ovaj medij.

Trenutno ne postoji nijedan projekat koji bi pomogao malim, pre svega, elektronskim medijima i ukoliko ih ne bude u skorije vreme, svi „opozicioni“ mediji će doživeti tužnu sudbinu - gašenje, a zatim sledi medijski mrak.

IZMITLJOTINE

Upotreba Đilasa i Šolaka

Piše: Aleksandar Milošević

Kaže ovako: „Vučić: Đilas i Šolak hoće da unište Telekom“; „Vučić: Šolak i Đilas mnogo besni i nervozni“; „Vučić: Šolak i Đilas su hteli medijski monopol“; „Vučić: Filmom 'Vladalac' Đilas, Šolak i Mišković hoće da kažu da sam davio i dubre“; „Vučić: Ja sam njihova meta. Đilas, Šolak i Mišković ne mogu da se dogovore“; „Vučić: Moje tetke iz Kanade su Đilas i Šolak“; „Vučić: Sudije najglasnije komentarišu u Đilasovim i Šolakovim medijima“; „Vučić: Đilas, Šolak i Mišković ne mogu da se pomire što sam došao na vlast“; „Vučić: Država glupa treba da izgubi sve, samo Šolak i Đilas da budu bogati“; „Vučić: Šolak i Đilas organizatori blokade“.

Pa onda:

„Vulin: Đilas, Šolak i Mišković svakog dana pozivaju na ubistvo Vučića“

„Vulin: Vučić će pre poginuti nego dozvoliti da Šolak, Đilas i Mišković zavladaju Srbijom“

„Vesić: Đilas i Šolak preko medija pokušavaju da utiču na politički život Srbije“

„Jovanov: Đilas i Šolak organizovanim kriminalom stvorili SBB“

„Holandani sumnjaju da Đilas i Šolak peru pare“

„Kakvi lažovi! Evo dokaza da su Đilas i Šolak zabranili da se N1 emituje na Super-nova“

„Đilas i Šolak dotakli dno: SBB turskim serijama sakrio film 'Progon'“

„Ludilo: Zbog Đilasa i Šolaka vlast traži da se zove za 100 evra?“

„Šolak i Đilas na svojoj N1 prikazuju Srbe kao najgore zločince! (VIDEO)“

„Šolak i Đilas tajno kupuju TV Prva i O2!“

„Da li su ijedan respirator kupili milijarder Đilas i Šolak?“

„Đilas, Šolak, Jeremić, Obradović jedva skupili nekoliko stotina građana“

„... uvođenje medijske cenzure koju sprovođe Šolak i Đilas...“

„Šolak opet šokirao Srbiju! Igra golf na Bledu i baš ga zbole za muke Srba!?!“

„Petreus, Đilas i Šolak preuzimaju dominaciju nad medijskim prostorom“

„CNN hoće da oduzme licencu N1 zbog malverzacija Đilasa i Šolaka“

„Šolak kopira Vučića“

„Šolak kao balkanski Eliot Karver, sociopatski medijski mogul“

I na kraju:

„Za neuspeh košarkaške reprezentacije krivi su Đilas i Šolak“

Ako ste uspeali da sve ovo da pročitate, svaka čast na mentalnoj izdržljivosti. Spremnosti za život u Srbiji u kom se dnevna doza Đilasa i Šolaka prima kao terapija antibiotikom protiv bakterije zdravog razuma.

Čemu služi ovaj dvojac bez kormilara? Nerazdvojni kao Mirko i Slavko, prototipi svega herojskog i ideološki vrednog u doba najvišeg uspona jugoslovenstva, izmišljeni drugari Đilas i Šolak crtaju se kao njihov crni antipod, simbol svega samoživog i društveno štetnog u ovo vreme zenita naprednjačke ideologije šibicarenja.

Kao što svaki dobar strip ima i junaka i antijunaka, tako i naš glavni protagonista u ulozi predsednika Srbije, Aleksandar Vučić, mora imati smrtno neprijatelje, trenutno ovaj duo opasnih zlikovaca. Zato Đilas, Šolak (i epizodno pridruženi Mišković) pozivaju na ubistvo Vučića, ali će Vučić pre poginuti nego Srbiju prepustiti njima. Scenario verno prati prekaljenu holivudsku blokbuster mustru, koja već decenijama donosi brda para studijima. Tako su naši negativci okrutni milijarder koji hladno posmatraju dok Srbija umire od smrtonosnog virusa, odbijajući da svoj

Nerazdvojni kao Mirko i Slavko, prototipi svega herojskog i ideološki vrednog u doba najvišeg uspona jugoslovenstva, izmišljeni drugari Đilas i Šolak crtaju se kao njihov crni antipod, simbol svega samoživog i društveno štetnog u ovo vreme zenita naprednjačke ideologije šibicarenja

novac daju za spasonosne respiratore. Misteriozni mastermajnd na udaljenoj lokaciji van zemlje igra mondenski golf, dok za to vreme naš čovek iz naroda jede „izvanrednu boraniju“.

Dok u omraženoj Sloveniji Šolaka zbole za Srbiju, Vučića zbole za šniclu - naš glavni glumac deli parče hleba s vojskom i rudarima pod zemljom. Kako scenario napreduje, negativci nanose sve više zla dobrim ljudima, okrećući publiku protiv sebe. Ne samo da im je konačni cilj da zavladaju Srbijom, u čemu im na putu stoji agent 007 kojeg zato bezuspešno pokušavaju da ubiju, već čine i niz manjih usputnih nepravdi i zločina: uništavaju Telekom, sanjaju o medijskoj dominaciji, iza kulisa upravljaju političkim životom, bave se organizovanim kriminalom, peru pare, tajno kupuju televizije, manipulišu i podmeću laži o sopstvenom narodu kao grupi najgorih zločinaca. Izdajnici kakvi su, uprkos silnom novcu uspevaju da okupe tek šačicu ljudi oko sebe, a tako moralno kljakavi ni sami ne mogu da se međusobno dogovore, sem kad ih ujedinjuje mržnja prema glavnom junaku.

Karakterologija likova iz filmova o Džejmsu Bondu, jedne od najuspešnijih film-

filma, što ovdašnjim scenaristima dosta vezuje ruke.

Ostaje nam da se zapitamo zašto je baš ovaj par pobedio na kastingu za najvećeg zlikovca. Đilas je očit izbor, pa će pratilac oštrog oka uočiti da je u onom periodu kad se povukao iz dnevne politike i novinska paljba preseljena na neke druge ljude, kao što se i kod Saše Jankovića recimo povukla onog trenutka kad je digao ruke od PSG-a, a na čelo pokreta došao Sergej Trifunović. Tad je nestao stari dobri Sale Prangija, a stigli su nam naslovi „Došli divlji, oterali pitome“, jer je valjda i Sale bio pitoma prangija. Kako se u politiku vratio Đilas, vratila se i Šolak - Đilas osovina zla. Šolak je, međutim, ipak zagonetniji. Sva je prilika da ne znate kako se zove, još manje kako izgleda, a najmanje kako govori. Tako enigmatičan i dalek, on je idealan zlikovac, ali to nije razlog da se političar okrene protiv toliko bogatog čoveka. Kao i kod Miškovića, razlog je neki drugi. Za vlasnika Delte se priča da se onomad udružio sa Nikolićem u nameri da smeni Vučića i (da li je to verovatno) za premijera postavi Beka. Kako su sva trojica zatim završila, znamo. Blistava je to demonstracija Vučićeve političke veštine i

Ilustracija: Jelena Jaćimović

skih franšiza na svetu, godinama se toliko verno preslikava u medijskim opisima ovog dvojca da je Alo smatrao da je publika spremna da poveruje čak i u direktno poređenje: „Šolak kao balkanski Eliot Karver, sociopatski medijski mogul“, uzviknuo je tabloid. Negativac je tako postao megalomanski bolesnik, bez trunke saosećanja za ljude, spreman da izazove rat da bi svrgao aktuelnu vladu i postavio novu, marionetsku, koja će mu dozvoliti da samo on zgrće bogatstvo posredstvom svoje medijske imperije, kao što je to pokušao Karver u „Sutra ne umire nikad“.

Predsednik Srbije je i sam igrao na ovu kartu antagonizacije naroda, utiskujući mu logičku konstrukciju „oni pobeđuju samo ako vi gubite“: „Država glupa treba da izgubi sve, samo Šolak i Đilas da budu bogati“, ponavlja nam Vučić.

Ali, kako to već holivudski priručnici propisuju, negativac i sam mora da izokola prizna moralnu/fizičku/intelektualnu nadmoć glavnog lika, a u krajnjim varijantama pokušava da se poistoveti sa njim izjavama tipa „ti i ja nismo tako različiti“, samo da bi bio posramljen nekom jasno određenom replikom. U našem filmu ovakvih prilika za dijalog nema, jer glavni junak izbegava svaku vrstu TV susreta, a ni antagonistu navraga nisu skloni da hvale prvu zvezdu

odlučnosti. Ili brutalna, ako vam je tako draže.

Da li je Šolak nešto slično skrivio? Možda i jeste. Možda zaista finansira Đilasa. Ili s njim finansira ostatak opozicije. Ili se zamerio kupovinom Đilasove Dajrekt medije. Ili ga Vučić stvarno vidi kao vrhovnog urednika N1. Da li bi njegovo „popusti malo“ bilo dovoljno da mač „američke CIA televizije“ utupi? I zašto on to neće da izgovori? Ili je u pitanju SBB i zaštita Telekoma? Ne, zaštita Telekoma sigurno nije, mada bi Šolak sigurno voleo da eliminiše glavnog konkurenta. A opet, za Junajted grupu SBB je u Srbiji sve, pa zašto onda ne popuste kod N1? Sem ako bi mir bio skuplji od rata? Ili je u pitanju nešto sasvim drugo? Izvesno je samo da je nešto konkretno. Nešto vredno neprijateljstva. Ili je po sredi velika prevara, koliko dijabolična toliko i maestra. Nismo mi ljudi za to. A opet, ko zna?

TENDENCIOZNA PITANJA

**JUGOSLAV ĆOSIĆ:
„KABLOVI“ ZA DOPREMANJE
JEDNOUMLJA I „DIJALIZA
MOZGA“**

Falsifikovane saglasnosti stanara za razvlačenje Telekomovih kablova po zgradama, baš se tako čini, kao da su u brojnim objektima interno doneti lex specialisi (za ukidanje SBB)

D: Kad se pogledaju kalemovi Telekoma po banderama gradova u Srbiji, kanali po ulicama i radovi zamašnih razmera, pa onda zahtevi EPS u vezi sa opremom SBB na „njihovim stubovima“, čovek pomisli da je, kako je počelo, ovde moguće da nezavisni provajderi i kablovske televizije i nekom merom vlasti (lex specialis?) budu „ukinute“ ili bar ometane. Da li je takva bojazan realna?

- Realna je. Pošto imamo primere falsifikovane saglasnosti stanara za razvlačenje Telekomovih kablova po zgradama, baš se tako čini, kao da su u brojnim objektima interno doneti lex specialisi. Asfalt u Beogradu izgleda kao i cela Srbija, raskopan zbog kablova i okrpjen svuda. Kablovi su ipak tema za naše investitore jer mi smo novinari.

Nisu međutim problem samo pravi kablovi u fizičkom smislu. Problem su pre svega, u metafizičkom smislu, vazdušni kablovi, odnosno frekvencije, kojima se građanima Srbije doprema jedoumlje. To je svojevrсна „dijaliza mozga“. I to je tema za nas, za medije. Tome se suprotstavljamo jer verujemo u ideju medijskog pluralizma a ne u propagandu.

D: Ako je prva teza u ravni simbolike, da li je ona ipak - i koliko jači i ubedljiviji - pritisak u odnosu na druge kojima ste evidentno izloženi?

- Evo kratkog priručnika... Uvek je najjači i najefikasniji argument - argument sile i moći. Ako ne mogu da promenim tvoj pristup, onda ću da te odsečem. Tako je N1 nestao iz stotina hiljada domaćinstava. Kad ne znaš šta drugo da radiš, najjednostavnije je da pritisneš dugme za brisanje. Ako ne znaš kako da zautaviš nezavisne novine, najefikasnije je da pod pretnjom ozbiljnih konsekvenci obeshrabriš sve potencijalne oglašivače kako bi taj medij doveo na rub egzistencije.

Na istraživačke portale pošalji vojsku botova i obori im sajt. Sve ih neprekidno napadaj i ohrabri ludake da im prete preko društvenih mreža. Organizuj sve to a onda izađi i u najmoćnijim medijima kaži da to osuđuješ i da sa tim nemaš nikakve veze.

D: Režim, potpomognut vođinom partijom, često je nezamislivo bezobrazan, besprizoran i nemilosrdan, pritom i „destruktivno maštovit“ u namerama da naudi neistomišljenicima. Nosi li to bojazan da i naša profesija u obavljanju svog posla bude zaražena izvesnim revanšizmom i „osvetoljubivošću“ prema vlasti?

- Posle promena i 2000-e, ozbiljni mediji su se mnogo više bavili novom nego bivšom vlašću. Tako i treba da bude. Da je među ozbiljnim medijima bilo revanšizma, ova vlast, koja je danas na vlasti, nikada ne bi došla na vlast. Da se ozbiljni mediji pre 2012. godine nisu bavili pre svega tadašnjom vlašću, ova današnja bi i dalje bila opozicija. Aleksandar Vučić bi i danas bio samo večiti kandidat za gradonačelnika Beograda, a Tomislav Nikolić bi još sedeo na stroporu. Ivica Dačić ne bi bio potpredsednik vlade i ministar, već bi pisao memoare.

B. Andrejić

23
GODINE

9. Jun 1997 - 9. Jun 2020

Ovaj dodatak pripremile su kolege koje u njemu pišu. U tome im je pomogla lektorska, dizajnerska i urednička ekipa: Ana Rončević, Jelena Jaćimović, Ivan Damjanović i Božidar Andrejić. Iza svega stoji izdavač Dan graf d.o.o sa „tajkunom“ Dušanom Mitrovićem na čelu.